Prohászka Ottokár:

KONFERENCIA BESZÉDEI

Dr. PROHÁSZKA OTTOKÁR

SZÉKESFEHÉRVÁRI PÜSPÖK

KONFERENCIA BESZÉDEI

MELYEKET A BUDAPESTI EGYETEMI TEMPLOMBAN

MONDOTT 1924. ÁPRILIS 12-TŐL

A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT LELKIGYAKORLATAIN

Kézirat gyanánt.

Prohászka Angela
a Szociális Missziótársulat kültagja
feljegyzése nyomán.

Misszió R.-T. nyomda Kiskunmajsa.

I.

1924. április 12-én, este.

Krisztusban kedves leányaim!

Ismét összegyűltünk itt ebben a szép barokk templomban, a Pálosrendnek szent helyén, — mert ez Pálos-templom — eljöttünk megint Istent keresni. És mert az Istent az ember csak önmagán keresztül keresheti és találhatja meg, tehát önmagunkat keresni, magunkat rendezni, vagyis az orientációt megadni, magunkat jól beállitani az örök célba és magunk alá fűteni, hogy győzzünk, hogy kitartsunk a jóban, sőt hogy alkalmasak legyünk a jobbra.

Meg vagyok győződve, hogy ha kegyetek ezt ugy veszik, ahogy én t. i. olyan realitással, ahogy én állok kegyetek előtt, tekintve a nagy célt, tekintve a fölséges problémát, a nagy küzdelmeket és nehézségeket, akkor a kegyetek lelke is az Isten behatásaira is alkalmas lesz. Ugy-e ez kell nekünk! Nekünk szükségünk van arra, hogy ezt a levegőt, ezt a világot, ezt a nagy űrt kitöltsük. Min-

den életnek lehetnek nagy tartalmai. Minél nagyobb, kitűnőbb az ember. annál jobban érzi a világ elégtelenségét, az emberi élet befejezetlenségét és ezt a nagy ürt. Akármilyen nagy ür van körülöttünk, minden ember mélységekben él. Ezt a mélységet ki kell tölteni meleggel, biztató érzéssel. Következőleg az ember arra vállalkozik a lelkigyakorlatokban, hogy megtalálja önmagát és kitöltse világát, kitöltse nemes, hozzá illő, neki megfelelő tartalommal, Isten kegyelmével.

I. Mikor erre gondolok, először is azt az ürt nézem, amely emberség, emberi én, belső, külső, ez az egész, mindaz, ami ugy öntudatra jut, mikor eszmélek. Kegyetek nagyon jól tudják, ezt nem mint retorikai frázist mondom, hanem mint prózai enunciációt. Az evangelium ugy állitja be a világot, mint a rosszat, az isteni Megváltónak nagyon nehéz a szive a világra, mint ellenséges hatalomra, amely vele szemben áll. De nem ilyen értelemben, hanem kulturtörténeti kijelentés értelmében mondom, hogy ez a mai világ egy züllött világ; azoknak a nagy, fölséges keresztény gondolatoknak a csillagai elhomályosulnak; nem attól,

amitől fent szoktak elhomályosulni, mert a csillagok az égen csak a naptól homályosulnak el, hanem a mi csillagainkat valamiképpen kioltották, kialusznak. Kialusznak, lelkünkben bágyadt lesz a fény, a verőfényeknek a hegye törve, olyanok, mint nyilak, melyeknek a hegyük tompa, a szivünk hideg marad tőle.

Ha az ember a keresztény hitet veszi, pl. az isteni Megváltót: hegyek hegye, napok napja, a legfölségesebb a világtörténelemben. Ugy-e hány embernek a mérlegén akárcsak pehely volna, pehely az ő individuális, szubjektiv érzéseiben, nem esik ugy rá, hogy fölbillentse azt a másik serpenyőt, amelyben minden lehet. Ugy érezzük tényleg, mint hogyha azok a nagy, fölséges eszmények, amelyek a világot tartják, mintha valamiképen erőtlenek volnának. Jaj Istenem, hiszen volt ez máskor is, volt ez a renaisssanceban is! Mitől volt az a renaissanceban, hogy a keresztény eszményeket háttérbe szoritotta a szép világ? Odaáll a szépség, a hatalom, az erő. Az a Catharina Sforza, az a Lucrezia Borgia szép asszonyok voltak, hatalmas asszonyok, de ammorális asszonyok, immorális asszonyok,

akiknek az érzésük eltompult. Mitől tompult el? VI. Sándortól? Hát VI. Sándornak mitől tompult el az érzése? A rossz levegőtől. Levegő, amelyben kialusznak a mécsek, levegő, amelyben nincs éleny, inger — kialusznak a mécsek. A szent kereszténység oltárain ott égtek az örök lámpák, de azok nem magukban, hanem a szemlélőknek szemében kialudtak. Rettenetes helyzet ez, rémséges helyzet! Egy szellemi, lelki megvakulás, valami érzéktelenség, egy istentelen világ, egy Krisztus nélküli tévelygés, egy teljes kegyetlen, megfertőzött élet. De ez akkor volt! Ezt a történelemből tanultuk és olvassuk és néha a fejünket rázzuk, hogy hogy lehetséges ez!

Kedves leányaim, nézzünk magunk körül! Hogy van az, hogy azok a fölséges, szép, nagy események annyi emberben csak külsőségek, teljesen értelmetlen fogalmak, adatok, melyeket az ember ugy lép át, mint egy vakondturást; nem kell azt megmászni, az ember túlteszi magát egy lépéssel. Jaj de mocskos, pocsolyás, miazmás levegő lehet az, piszkos levegő, amelyet magadba szivsz: a sajtó piszkos lehelete, a szinmüvészet csupa piszok, a

regényirodalom csupa érzékiség, csupa csiklandozás, a baite humaine kulturája ez. Az ember ugy érzi, hogy ez dekadencia. Mi egy dekadens világban élünk. Lehet ilyen levegőben élni anélkül, hogy az ember a miazmáit be ne vegye? Jaj, nem lehet! Lehet egy élettompító környezetben élni anélkül, hogy az ember meg ne adja az árát? Megvisel minket a mi korunk, a mi divatunk, a közlevegő, a milieu. Mi megviselt emberek vagyunk, mi erkölcstelen, inficiált emberek vagyunk, mi higienikus értelemben — a lelki higienet véve — mind olyan koraszülött, olyan életképtelen, olyan vérszegény, csenevész nemzedék vagyunk.

Ha kegyetek a lelkembe látnának, azt mondanák: ez nem frázis, itt valaki az ő testvéreinek kopogó mankóit, tehetetlen erőlködéseit érzi. Azt mondja Lecky hogy „rothadás ellen nincs szent kenet“ meg kell vakulni, itt a legszebb eszményeknek ki kell aludni, a legfölségesebb idealizmusnak tönkre kell mennie. Mi nem hiszünk ezeknek a kulturhisztorikusoknak! Van jó levegő, fel kell keresni! Vannak hegyek, nemcsak velencei nádasok, vannak erdők, nemcsak patatúrt,

ormánytúrt gödör a világ. Vannak szent helyek! Nézzétek ezt a szent Pálostemplomot, nézzétek ezt a Pálmavasárnapelőtti szombatot és higyjétek azt, hogy van szent kenet és ózon és éleny és van bacillussal küzdő életerő, energia. És ha az ember támolyogva és a falhoz tapadva iparkodnék az oltár felé és ha egészen par terre volna és négykézláb csúszna az oltár felé, higyjenek abban, hogy az Isten majd csak rálehel. Higyjenek! Mert ha most talán sivatagnak is látszik minden, de Krisztus mondja: Aki bennem hisz, annak a szívéből erőforrások fakadnak. És ha a lelked glecser, — mennyi erő van azokban a glecserekben, amelyek az Engadinban megolvadnak és az Inn folyón lejönnek. Uram Jézus, ezzel a meggyőződéssel megyek feléd. Azért jöttem lelkigyakorlatot tartani, mert hiszem, hogy te vagy, nemcsak a miazma, a var és a fekély, — hol lennének ezek, ha nem az életen! Segíts meg engem Jézusom. Nagyon kérjük ezt, imádva, leborulva kérjük ezt! Hogy pedig ezt még jobban tehessük, azt mondom.

II. Olyan két szózatot vélek hallani minden lelkigyakorlatban, mint egy von-

zást, amely rám hat: mind a kettő szól nem magyarul, nem franciául, hanem pünkösdi nyelven, amely nincs a grammatikában, de minden ember megérti. Olyan nyelven, hogy az ember nem bir vele, folyton mondja, de nem eléggé. Mi az a két vonzás? Az Isten teremtett engem, hogy becsületére váljak, mert a festőművész nem azért vesz vásznat és keveri a festéket, hogy műve gyalázatára váljon és a szobrász nem azért fog vésőt, hogy a műve sírköve legyen a becsületének. Uram, én hiszem, hogy azért vagyok, hogy a te becsületedre váljak, te vonzasz engem, a lelkem pedig mint nagy vágyódás, feléd tör. Uram, én olyan egymagamban vagyok és igaz, hogy voltak szüleim és igaz, hogy lehet férjem vagy jóbarátom, gyermekem, de azért tulajdonképpen én mégis csak magamban vagyok, életem problemája az, hogy magam vagyok. A legnagyobb dolgaimat magamnak kell elvégeznem. A szeretet segithet, gyámolithat, de a munka, az az enyém, a legnagyobb lépéseket egyedül kell megtennem, főleg azokat, amelyek a fejlődésre vezetnek. Lehet, hogy van valakim, lehet hogy nincs, de tény, hogy

én esedékes contingentális lény vagyok, ha úgy magamra eszmélek, az én magányomra, hogy voltaképpen akárhova vagyok beállítva, akármilyen hierarchiába, mégis csak én vagyok, nekem kell üdvözülnöm, nekem kell boldoggá lennem. Istenem, bocsáss meg, hogy ilyen nagy szavakat használok, mert ez nincs az alázat ellen, ezt kell az embernek éreznie, mert ez a hivatása. Nekem hivatásom van. Isten akar tőlem valamit, mert különben az egész élet fölösleges, következőleg ez a nagy hivatás fölülről lefelé, alulról fölfelé találkozik az úton, az erkölcsi tisztulás, a tökéletesbülés utján. És az Isten megadja nekem a kegyelmet; erre valók a lelkigyakorlatok. Arra a ránktalálásra, arra a ránkeszmélésre, hogy az ember úgy tisztába jöjjön az ő nagy céljaival, az ő nagy hivatásával, hogy azután neki merjen indulni és menni.

Továbbá kedves leányaim, nem tudom kegyetek hányan vannak itt, akik keresztények. Úgy értem, akik igazán hisznek Krisztusban, a Megváltóban, a föltámadott, fizikailag föltámadott Krisztusban, az Oltáriszentségben valósággal je-

lenlevő Krisztusban. Krisztusban, aki minket is majd egy más világba, akármilyen asztraltestekbe fölvezet, vagy itt a földön elhelyez, nem tudom! Mert a mai katolikusoknál egy hittermométert kellene alkalmazni. Nem tudom hányan vannak itt, akik spiritismussal foglalkozkoznak. Nagyon jól tudom, hogy a spiritismus jó, amennyiben a materiát legyőzi és azt a gondatlanságot valahogyan megtöri. No de testvéreim, igazi kereszténység helyett pótlékot csak nem akarunk! Miféle epigonjai volnának a nagy krisztusi gondolatoknak! Akartok nirvánáért lelkesülni az imitatió Christi helyett? Aki igy gondolkozik, az üti a szent kereszténységet. Mibe vagytok szerelmesek? Abba az álmos hindu világba, amely egy végleges passzivitást állitott bele a világba? Ezt azért mondom, mert a lelkigyakorlatok arra valók, hogy az ember az egész szent kereszténységet állitsa bele a világba és higyjen benne. Nem kávépótlék, nem húspótlék, nem kereszténységpótlék. Én nem vagyok Jonghy, hanem keresztény katolikus ember, és nem a nrivánába kapaszkodom, hanem a Krisztus vezetésébe. Ha kegyetek olyan

márványok volnának, amelyeken a legnagyobb művészek faragnak, ha kegyetek vászon és festék volnának, amellyel dolgozik Rafael vagy Michelangelonál százszor nagyobb géniusz, hát Krisztus már csak tudna velünk valamit csinálni! De ezt olyan imádságosan kell kérni: Édes Istenem, csinálj belőlem valamit! Némely ember szinte fél, bezárja az ablakot, fél az éles levegőtől, amely a Golgota felől és a Táborhegy felől és az Olajfák hegyéről fúj; mindenféle fogásokkal elzárja magát. Kár! Kedves leányaim, az embernek azt kell mondani: édes Jézusom, itt vagyok, csinálj belőlem valamit!

Hát nem mondta ön ezt tavaly és tavaly előtt? S ha száz évig beszélnék, mindig azt mondanám, mindig azzal a hittel és bízó reménnyel, nagy, kikényszeriteni tudó vággyal, mert azt mondom: amit ma nem értek, megértem talán holnap, mert nem fagytam meg. Ha a víz megfagy, megáll, ha nem fagy meg, eltalál a tengerbe. Én is sok tekintetben ilyen befejezetlen, lekötött energiájú, kellő rendbe be nem állott ember vagyok, de akarok igazán keresztény

katolikus lélek lenni. Azt szeretném kegyetekkel megértetni, hogyha az ember belátta, hogy ilyen céljai vannak a lelkigyakorlatoknak, hogy min fordul az a jobb élet. Először valami olyan vágyon, amit nagyon nehéz szavakba foglalni, ami inkább az ember elégtelenségének az érzése és annak a meg nem értett és talán csak ott, az öntudat alatti élet mélyén morajló vágynak a hangja, vibrációja.

Azt mondja Ulilty az a jó, derék jogtudós Bernben, hogy a lelki élet valamiféle vággyal kezdődik. Pascalnak van erre egy felséges szava: „Te nem keresnél engem, ha már meg nem találtál volna" ha az Isten már nem dolgozna bennед. Kétféle kegyelem van: az, amely felrázza az embert és amely segíti bennünk hatni a kegyelmet; benn megmuzdul valami: a jobb ember. Vannak bennünk vágyak, igaz, hogy ezek szavakba sokszor nehezen foglalhatók, megnemértett vágyak, mint voltak abban a katonában, aki elhozta magával a zászlót rácsavarva a testére. Itt átadta a századosnak és azt mondta: itt a zászló, amelyet Grodeknél letéptem a rúdról és

megmentettem. „Kérdezték tőle: Miért tetted ezt?“ azt mondja: „Nem tudom!“ „Hát nem féltél?“ „Féltem is, de azért mégsem akartam eldobni. Nem tudom miért tettem!“ Mi tudjuk miért. Mert ez az egyszerű ember szerette a hazáját, de öntudat alatti érzéssel.

Kegyetekben is sok öntudat alatti érzés van. Kegyetek szeretik, mondjuk: szeretnék az Istent, szeretnének jó katolikusok lenni, nem tudják miért, de vágynak ezeket az érzéseket kifejteni. Ez a műveltségnek a feladata. Ezt akarnunk kell! Tehát vágyodom. A vágyak kezdete: Édes Uram. én szivből akarnék egy rendezett életű ember lenni; nem szeretném, ha volna valami a rovásomon, nem szeretnék az én Uram Istenem ellenében pörbe szállni, ha reám nehéz szive volna.' Ezt mind csak úgy bizonytalanul érzem. Félsz a haláltól? „Félek!“ — Miért félsz? „Nem tudom. Félek tőle!“ „Félsz a felelősségtől? Miért félsz?“ Nehéz azt megmondani. Félek! „Nem tudom!“ Ezt a nemtudást fel kell deríteni. Tiszta munkát, tiszta helyzetet teremteni magunkban és azt mondani: Uram a szivembe látsz, a fenekéig; én meg akarok

tisztulni szívemben, jó ember akarok lenni.

A III. hogy az ember ne okoskodjék, hanem gyakorolja azt, amit hisz. Az idén a politechnikumom tartott lelkigyakorlatok fölségesen sikerültek: ez a templom tanuja volt 1000 ifju szent áldozásának egy ilyen ifju mondotta nekem a szent gyónásban: „Püspök ur, ön Fehérváron lakik, ugyebár? Van ott több középiskola. Legyen szíves arról gondoskodni, hogy az ifjuság ne csak tanulja a hittant, hanem gyakorolja. Utasítsa a papokat, hogy erre gondjuk legyen.“ Édes fiam, hisz mondták ezt önnek is. „De én sohasem hallottam.“ A kereszténységet akkor lehet érteni, ha az ember megteszi. Mit használ, ha tudok zongorázni, de sohasem teszem a kezemet a billentyükre. Krisztus mondja szent János evangéliumában; „Belátják, hogy igazotok van, ha a tant gyakoroljátok.“ Mit ülsz itt a forrásnál? „Szomjas vagyok. Gondolkozom azon, hogy H 20“ Ne gondolkozzál, igyál és megérted, mi az az éltető elem. Tisztelni akarom az Istent! Megvan a kereszténységben is ez a mélységes gondolat s legalább is

olyan, mint azé a mohamedáné, aki leveti a csizmáját, megmossa kezeit és lábait és úgy megy végig a templomon.

Kegyetek mindnyájan intellektuellek, kegyetek is az erdőtől nem látják a fát. Ne okoskodjanak, hanem gyakorolják azt a szent kereszténységet. A lelkigyakorlatok arra valók, hogy bennünket erre ráállítsanak. Ügyeljünk arra, ha imádkozunk, hogy azt, hogy végezzük, ha gyónni megyünk, hogy végezzük, hogy magunkkal hozzuk azt a tiszteletet. Mi hozzuk azt, mert a poézist nem a világból meritî a poéta, hanem a világba állitja azt bele. A krisztusi életet nem a világból szívôm. Nekem is az én hitemet, lelkiségemet, tisztességemet bele kell állítanom abba a nagy gödörbe, amelyet világnak hivnak.

Kedves leányaim, ugy szeretném, ha ezekkel a lelkigyakorlatokkal igazán a szolgálatukra lehetnék, mert ez a legjobb, amit ember másnak adhat. Tartsák meg a silentiumot és ha ki is mennek ebből a templomból, mégis benn vannak egy olyan átmoszférában, amelybe az ember úgy jobban belehatol és folyton, mint a kifeszitett vászon várja az ecsetvonásokat

és a kőtompa kalapácsütéseket és nem fél tőle. Ekkor majd a szépség formáit öltik magukra.

Imádkozzunk vágyódó megalázkodással; várjuk Krisztus közeledését, reánk borulását, reánk lehelését és mondjuk: Uram, vak vagyok, add, hogy lássak; süket vagyok, add, hogy halljak; béna vagyok, add, hogy járjak; nincs erkölcsi érzékem, add, meg azt nekem. Lehet, hogy a szivem még most nagyon hideg jég, de a jég fel tud olvadni; lehet, hogy glecser vagyok, de bennem lángtengerek sistergő hullámai alusznak; a jégben alszik a hullám, alszik, de fölébred, fölenged és megindul. Uram, add, hogy én is igy felolvadjak!

„Blüh“ auf, gefrorner Christ
Der Mai ist vor der Tür:
Du bleibest ewig tot,
Blühst du nicht jetzt und hier.

Jaj, csak iparkodni, vágyódni, bízni! Ha van is sok mindenféle problémájuk, higyjék azt, hogy az egyensúlyt meg lehet teremteni. Ha nem lehetnek csillagok, lehetnek kis lámpák, ha nem lehetnek pálmák, lehetnek virágzó muskátlik; nem kell mindenhova nap és csillag, ahol sö-

tét van. Az ember lámpát gyújt. Ahányan itt vagyunk, mindnyájan gyújtunk egy lámpát. Legyünek virágzó lelkek, akik igent mondanak, mikor körölöttünk sok a nem, akik szépséget hirdetnek, fényt tudnak, adni, mikor éjszaka van és szembe néz velünk a sötétség. Az Ur Jézus meg lesz elégedve, nekünk pedig egy kedves, édes örömünk lesz, hogy több emberek vagyunk és Krisztushoz közelebb.

II.

1924. Virágvasárnap este.

Krisztusban kedves leányaim!

Szeretnők, ha az isteni Megváltónak nem olyan pálmavasárnapi bevonulásán, hanem a világ útján való diadalmas bevonulásán a világ győzelmi útján pálmaágat lengető lelkek volnánk. Kegyetek ugy-e mindnyájan szeretnék azt, hogy ha az isteni Megváltó gondolatai, eszméi kegyetekben testet öltenének, hogy ha lelkük visszatükrözése volna az édes Jézus lelkének és hogy ha az nem volna egy rácáfolás, hanem egy kis, szerény apotheozisa annak az isteni léleknek. Ugy-e, szeretnék ezt! Hiszen az ember, akárhogy is gondolkozik az életen, annak ünnepélyes, csendes pillanataiban megfogja őt a gondolat: szeretném, ha az életnek nem hajótöröttje lennék, szeretném, ha az életet, az én küzdelmemet, nem mint tört gerincű rokkant, hanem mint hős lélek élném meg.

Ez kell belénk! Ahogy bennünk megvan az élet vágya, kegyetek mindannyian szomjazzák az életet, mert a vérnek melege hevíti kegyeteket, mert a jobbnak vágya fűti — ahogy az ember szomjas az életre, legyen szomjas a jobb életre, arra az életre, amelyet élni érdemes. Ha kiszállunk, mint a méhek a kaptárból, fölszívni a szórakozásnak, az időtöltésnek a mézcseppjeit, legyen az a méz ne mámor, ne ópium, ne morfium, ne méreg, amely ideig-óráig villanyozza az embert, hogy azután annál jobban kiégesse a vérét, az idegeit elfoszlassa. Igaz örömöket, igaz tartalmakat Isten ad. Kérjük ezt! Értsük meg magunkat. Meg vagyok győződve, hogy a kegyetek kívánsága, vágya, hogy az ember az életnek necsak olyan fogházi fegyence legyen. Hisz ember, ember, többé kevésbé jóérzésű ember, de elkényszeredett körülmények közt van. Most az egész világ többé, kevésbé börtön, bele vagyunk kényszerítve lehetetlen állapotokba, hogy ha nem is csörög a lánc a lábunkon, tehetetlenségre, nyomorúságra, életfosztásra ítélve. Érezzük ezt mindnyájan! De az ember dacára annak, hogy így van, ilyen elkényszeredve,

azt mondja: Uram, szeretném mégis az én életemet élni. Az élet csak egy tiszta, csak egy fényes, csak egy szorgalmas, csak az értékeket megtapasztaló élet lehet. Dacára a türelmetlen állapotoknak, gazdasági helyzetnek, a harmóniát a türelmet, azt a szép, kedves, fenkölt kialakítását az életnek az ember csak magában birja. Az élet zenéje itt belül szól. Értékek, gazdagságok itt belül vannak, vagy ha körülöttünk vannak, attól nem leszünk igazán gazdagabbak. Élni azt a jól orientált életet, élni azt az életet a lelki korrektségnek, a hitnek életét, a megnyugvásnak életét, a szent, nagy tartalmaknak életét. Ez szükséges!

Kedves leányaim, a „Purgatórium" XXI-énekében valami Statius panaszkodik Dantenek, hogy 500 éve van már itt a purgatóriuban, de voltaképen csak most ébredt fel arra, hogy az ember fosztogatja a saját életét csupa kis dolgokkal, amelyekkel lecsapja az élet erőit. 500 év mulva mire ébred? Hogy hát az embernek magamagának kellene élni. Kegyetek élnek a férjüknek, a gyermekeiknek, a háztartásuknak, a konyhának, a divatnak, a társadalomnak, mindenfélének,

Testvéreim, a lelkigyakorlatok arra valók, hogy az ember ráeszméljen nem 500 év mulva, hanem most, hogy magamagának kell élnie. Nem a szemeknek, vagyis az emberi tekinteteknek, nem a látszatnak, nem a szokásoknak, nem a társadalomnak, hanem önmagának. Milyen különös, önző gondolat és milyen sajátságos, hogy ezt a szép és nemes önzést akarja az Isten, akarja, hogy öröme legyen bennünk és hogy mi magunk érezzük ezt Önmagunknak élni! Nézd azt a világot ott fent, az egyáltalában nem él önmagának; ott be vannak fogva az emberek a világ hámjába, húzzák a terhet, azt a terhet, melyet rájuk rakott a sors, a szokás, a divat. Legyenek arról meggyőződve, hogy az Uristen arról úgy felvilágosit, hányan élünk mi igazán lelkileg és amit az ember nem másért, hanem önmagáért tesz. De hiszen nem lehet azt mondani, hogy az ember másnak él és önmagának nem él. Ha másnak élek, tiszta motivumokból teszem; nemcsak vér és ideg, látszat és szem inditanak erre. Hanem adok spontán, önkényt, de legyenek arról meggyőződve, az egész emberiség hámba van befogva és húzza

az élet igáját és nem ér rá önmagának élni. 500 éve, 1000 éve, hogy az emberiség igy él.

Lelkigyakorlatokat tartok, tehát szeretnék arra minél jobban ráeszmélni, hogy önmagamnak éljek. Ha ezt belátom, meg kell fognom az Isten kezét, azt a kötelet, melybe az ember megfogódzik és el nem ereszti. Az Isten kezét meg kell fognom és hagynom kell magamat vezetni. Az egész világ olyan, hogy annak vezetés kell. Amit, mint gyermek tanultam, azt mint férfi teszem, de nemcsak mint régi gyermekes megszokást, — akkor folyton csak gyermek maradok — de ha ugy teszem, mint aki ebben az Isten akaratát teljesiti, az Isten fényes nyomában járok. Ebben a fényben járok és csak természetes, hogy tartom az Isten kezét . . .

Idéztem az urak lelkigyakorlatain is Goethe fölséges mondását: „Der Strom in dem ich bade, ist Überlieferung und Gnade.“ Az a hatalmas folyam, amely engem visz, ist Überlieferung und Gnade. Nagy kegyelem! Annyiszor dicsértem ezt a csodálatos embert Goethet, aki az intuicióban bámulatos. O egy rossz korban

élt: 1700 vége és 1800 kezdete; a liberalizmus korszaka. Megérzi ő ennek minden visszásságát és azt mondja: „Der Strom in dem ich bade, ist Überlieferung und Gnade.“ Egy racionális korban mondja: nemcsak a tudomány, der Strom, nem azok a patakok, azok a kis mocsarak, amelyekben nyáron alig van viz. Der Strom, az a hatalmas folyam, amelyben fürdöm, ist Überlieferung und Gnade. Ha kegyetek közt vannak racionalisták, akik olvassák Renant és Tolstojt, higyjék el, hogy az emberiség él a hitnek tradicióiban és kegyelmében. Aki ezt igy nem érti, hogy az Isten kezét meg kell fogni, hogy a hit nem valami adalék, ráadás: das ist der Strom. A többi: az annyira tiszteletreméltó tudomány, és kultura, das sind die Baeche und die Baechlein; azok a kis csermelyek nem birják a világot vinni. Az ember amit mélységesen átérez, azt izlelni akarja és élvezni a tartalmát. Megfogni az Isten kezét, mert az ember nem elég maga magának. Csodálatos dolog, hogy az ember nem elég magamagának? Hisz ez természetes, mikor az ember csak funkciója a nagy létnek. Ha az ember nem

elegendő magamagának, nem elegendő az esze, az energiája, az intuitíói. Der Strom, az a hatalmas folyam, az isteni kinyilatkoztatás, isteni segitség -- ez kell. Azt mondhatják erre nekem: hiszen ezt mondja szent Ágoston, szent Gergely, szent Tamás, — hát természetes, mert ezek értenek az értékek taksálásához. Ez is nagy dolog! Tetszik tudni mit jelent az: fogjátok meg az Isten kezét, vessétek magatokat abba a Stromba! Mi az a Strom? Az a kinyilatkoztatás, az ősi kinyilatkoztatás. A patriarkák nem voltak zsidók, hanem az első népek vezérei. A zsidóság csak Ábrahámtól kezdődik. Hát az ószövetségi Szentirás tiszta dolog? Abban bizony sok piszok van, de mégis meg van bizva, hogy adja át a generációknak a kinyilatkoztatásokat, míg a Strom megdagad: az Ur Jézus Krisztus. Meg kell fognom az Isten kezét a Stromban és éreznem és magamat átadnom; hogy ha vihar is van rajta, hogy ha zűrzavar és sok minden szakad is bele és a tisztaságát zavarja, akkor is, akkor is! Ha a sötétben megy a Strom, akkor is, ha a posványokon megy keresztül, őserdőkön, akkor is. Az őserdő

alatt értem az én megdöbbenéseimet, keresztjeimet, szomorúságaimat, megrendüléseimet. Magamnak akarok élni, megfogván az Isten kezét, evezni abban a nagy Stromban és rábízni magamat.

Hogyha az isten kegyelme úgy megszállna mindnyájunkat, kegyetek ezt úgy átéreznék és mondanák: én igazán krisztusi keresztény aszzony, leány akarok lenni és ha néha megzavarodom és megszállna valamiféle kétség, citáljuk Goethet: „Der Strom, in dem ich bade, ist Überlieferung und Gnade."

Szeretnék még néhány elvet adni, néhány alátámasztást, hogy kegyetek szivvel-lélekkel, teljesen, kizárólagosan, következetesen, végleges kitartással ragaszkodjanak ehhez a világossághoz. Melyik az? Szent Ignác az ő hires könyvében a lelkigyakorlatokról, beszél az egyik fejezetben a két zászlóról: az egyik a Lucifer zászlaja, a másik a Krisztus zászlaja. Mit lát Lucifer táborában? Ott sötét van, de tüzek lángolnak. Lát lángokat, amelyek folyton ficánkolnak, lát sok sötét árnyt, a fény üzi az árnyékot. Az az örökös bizonytalanság, az az örökös nyugtalanság, szenzáció, az a teljes egyen-

súlyvesztettsége az egésznek. Ez az a Bábel, zűrzavar: jön az egyik filozóf, lecáfolja a másikat, jön az egyik fény, elnyeli a sötétséget, jön a sötétség, rádupláz a fény, de folyton föllángol, kialszik; ez egy folyton tartó teljes bizonytalanság. Az emberi tudomány bizonytalansága, a jóindulat megbízhatatlansága. Nézzék, hogyha felüti a fejét a kommunizmus, a beite humanie, az emberi bestia, tőrrel dolgozik és mindenki megtapogathatja a fejét, vajjon meg van-e még; bizonytalanság, rémület. Ez a világ, a világ, amely nem akarja az Istent megfogni, hanem akar magamagán segíteni; kapkod fények után, Ady Endre költészete után, Nietzsche filozófiája után. De mit használ a szép forma, ha nem igaz? A formák szépek, de rothadással telve. Mint hogyha kegyetek mutatnának nekem szép vázákat, gyönyörü vázákat, de telve förtelemmel, undorral, piszokkal és rothadással. Látnák, hogy az egész világ szép sírok, fehérre meszelt sírok, nem valók nekünk! Ha olyan társadalomban vagyok, amely teljesen megbízhatatlan, amelyben nincsen semmiféle rend, ahol tőrök ijesztenek, lehet

oda bizalommal menekülni. Az emberi társadalom Isten nélkül a Lucifer tábora. Szemben áll a másik tábor, mindig fényben. Nincsenek tüzek; mire valók a tüzek, mikor a nap világit. Nincsenek trónok, Krisztus pázsiton áll. Rémület nincs, félelem, aggodalom nincs. Nyugalom, biztonság, rend, béke, Isten országa.

Kedves leányaim, kegyeteknek arra kell törekedniök, hogy e lelkük ne Bábel legyen; ha vannak is poéták, mindegy! Kegyeteknek arra kell törekedniök, hogy ne a nyugtalanságban, a lidérctüzekben, ne a formáknak megtévesztő faszcinációjában, hanem az alaposságban, a konstrukcióban, a rendben, a békében, az örömben, az Isten országában bízzanak. Átadom magamat az isteni Megváltónak, és azt mondom: édes Jézusom, ez kell nekem. Ezt másképen igy mondom: hinni erősen, amit Krisztus tanított és a római katolikus anyaszentegyház, az a nagy tekintély tanít. Ne zavarja meg kegyeteket, hogy az egyházban van sok haszontalan pap, VI. Sándorok és más ilyen firmák. Én azért a fölséges folyamot tekintem. Nem zavar meg, hogy a

hídon, amely a Duna felett ívelődik, megy egy szomorú temetés. Én megtudom különböztetni ezt a szomorú menetet, a friss, eleven vér áramától. Én a folyamban úszom. Szeretném, ha a lelkigyakorlatok olyan cölöpöket vernének a lelkembe, mint ahogy a Karszt vörösfenyőit beverték a lagunákba és azok ott megkövesültek; azok tartják az egész várost. Iszap van nálunk is. Akarunk építeni partokat, a hitnek összetörhetetlen fényszóróit. Jaj, Bábel nem kell, geniális szellemek, amelyek rácáfolnak mindenre, nem kellenek. Édes Jézusom, add meg nekünk azt a nagy kegyelmet, hogy mi igazán hívő lelkek legyünk, hogy úgy rád bízzuk magunkat.

Ha az ember ezt a világot nézi, ez egy olyan luciferi tábor, telve faszcináló fényekkel, amelyek nem világítanak, hanem sötét rémeket mutatnak. Ez nekem nem kell! Elég baj az nekem, hogy ebben a világban kell élnem és azt ellensúlyoznom. De én megtartom a nagy irányt, én bele vagyok könyvelve Krisztus leltárába, az én anyakönyvem Krisztus Jézus okmánytárában van. Ha meghalok és revizió lesz az iratokban meg,

kérdi majd Krisztus: hadd lássuk, megtartotta-e esküjét? Jaj, hiszen előfordult már velem is, hogy azt gondoltam: másoknak is lehet igazuk, hogy elkáprázta-tott valamely filozófia, mikor úgy szemben állt velem. Én ezt az avas lelkivilágot már kiégettem magamból, most megyek veled.

A másik argumentum, amellyel alá akarom támasztani teljes odaadásomat a Megváltó iránt, azok a mélységek, melyek kegyetekben vannak. Ahány lélek itt van, valamennyi egy nagy mélység előtt áll. Ha hajón vannak, lenéznek a vízre és mondják: tudják hány méter itt a tenger? 2000 méter. De hisz nem létezik itt semmi, ez olyan tiszta tükör, olyan érthetetlen valami. Ha a Japán tengeren vannak, az 9000 méter mély. Az ember azt gondolja: Isten, élet, világ nagy mélységek. Minden ember lelke nagy mélység. Hanem az ember sorsának, az örök kárhozatnak, vagy az örök boldogulásnak a mélységét nem lehet mértékkel mérni. Minden emberben vannak magaslatok, különbek, mint a legmagasabb csúcsok. Bennünket az Uristen ilyen nagy dologra hív, sőt érezzük,

hogy nekünk örökké kell élnünk. Milyen óriási magaslat ez. Ez mind bennünk van? Nem látszat? A hajóról sem látszik a mélység. Neked azt hinned kell. Ahogy te a hajóról nézed a tenger tükrét, úgy nézz magadba. Meglehet, hogy nem látsz semmi különöset, pedig mélységek vannak benned. Ezt te is sokszor megérzed és megfog valami idegen érzés, amikor az ember nem ismeri ki magát, mikor a végtelenség tornácában áll, az egyedüllétnek csodálatos, megrendítő érzésében. És akkor annak öntudatára ébrednek: én egy nagy titok vagyok, egy szent jel, amely Isten rendeléséből van itt és amelynek töltekezni kell természetfeletti erőkkel . . . Minden embert azért kell tisztelni, mert az emberi élet titkát hordozza magában. Ha az ember így nézi magát és elgondolja: jaj Istenem, ilyen vagyok én! Most ne nézzük, hogy ki előkelő vagy kevésbé előkelő, ki gazdag vagy és kevésbé gazdag, csak azt nézzük: tiszteletreméltó titok vagyunk mindnyájan. A mi életünk egy óriási nagy kérdőjel. A mi megsejtéseink a magasságokba vannak beigazítva. Azt mondom magamnak: kedves,

édes, szent titok, hova helyezzelek bele téged? Már csak nem akaszthatlak bele valami istentagadóba, az Ernst Renanba vagy Kantba. Nem! Én beleakasztalak téged Krisztusba. Gyere, kedves lélek, te édes szeretőm, aki értem eljöttél a világra; te vagy az én gyöngyöm, ki akarlak emelni, te vagy az én kincsem, ki akarlak ásni. Hát ez költészet? Dehogy! Ez a költészetnél fölségesebb isteni valóság. Ez van bennünk! Ezt úgy meg kell érezni, izlelni és tapasztalni és azt mondani: igen Uram, ez az én méltóságom, erőm, ambiciómnak a tűzhelye.

Gongoljanak arra, hogy azokban a tengermélységekben, hogy azok alatt mi van? 7000 méter mélységben? Nagy csend. Nyomasztó csend. Ha kegyetek gondolnak a sarkokra, amelyekről olvasunk az expediciók leírásaiban, tudják, hogy ott csend van, hideg csend. Ha gondolnak azokra a nagy hegyekre: az Everestre, a Himalajára, milyen csend van ott, fenséges csend. Ha gondolnak olyan régi, elhagyott bányákra és odaképzelik magukat: sehol egy lélek, semmi nesz, csak néha egy vízcsepp leesik felülről, koppan egyet, szétfreccsen. Sötét

csend. Nem szállja meg kegyeteket szintén az élet mélységeinek, magasságainak, sötétségének a csendje? Nem érzik mindnyájan: Istenem, mi az ember? Ha erre gondolok, ott a japáni tengerek mélységei felett imádom az Istent, fönt a hegyeken, imádom az Istent, a sarkokon imádom az Istent. Ez zarándokútam a nagy csendnek világában. Az én lelkemben is csend van: a várakozás csendje, a sejtelmek csendje, a nagy igények csendje, a keserves tapasztalokkal szerzett jobb belátás csendje, nagy csend . . .

Legyünk tisztelettel önmagunk iránt. Ha eddig érthetetlenek voltunk önmagunk előtt, legyünk most megértéssel és támogassuk azt a lelket, amelyet ki kell emelni. Az Uristen ezt akarja, azért jött. Jaj, hogy csak eljött! Hogy megsóhajtja az ember, mikor az első villanását látja a „Glória ine excelsis"-nek. De lejött a mélységekbe is. Tetszik tudni mi volt az első kábeltelegramm: „Glória in altissimos Deo" Dicsőség a mélységekben Istennek! Fölséges dolog, hogy az első telegramm, amely az Atlanti Oceán mélységein átment, ez volt.

Édes Jézusom, az én lelkemben is ezek

a mélységek vannak. Szeretném a te dicsőségedet belevinni. A ti életetek mélységeiben állítsátok bele a „Glória in altissimo Deo"-t. Az én lelkem mélységeiből fölsóhajtok hozzád, dicsérlek téged, csodállak téged, tisztellek téged!

Kérem azokat, akik itt a lelkigyakorlatokon részt vesznek, hogy szent mise alatt, Urfelmutatáskor szépen térdeljenek le. Ha az ember egy katolikus templomba megy és látja az Oltáriszentség előtt az örökmécsest, akkor térdet hajt. Tisztelet a meg nem értett emberi élet mélységei iránt, hogy ezt magunkkal vigyük, hogy magunkat erre a tiszteletre ráneveljük és eo ipso, ezáltal szolgáljunk az Istennek, ahogy tudunk. Magamnak is akarok élni, annak a jónak a kialakítását akarom, amire csak képes vagyok. Ami jól esik nekem, azt a békét, azt a kedves harmóniát, ami éppen az élet korrektségében, Krisztushoz való hasonulásában van, meg akarom magamnak szerezni.

Az Uristennek ezt a nagy áldását kívánom; bízzunk, hogy megadja ezt nekünk! Legyünk mélységes tisztelettel az isteni Megváltó iránt. Foersternél olvas-

suk, hogy Marsilio Ficino az ő előszobájában mécset égetett Plato képe előtt, Plato szellemének hálából, hogy Krisztushoz vezette. Ha az ember ezt a szellemet úgy magába veszí, ezek szoros, élő, eleven kapcsolatok. Kérem az Úristentől ezt nagy áldást és kérem, fúrják bele magukat ezekbe a nagy és szent gondolatokba, mert ezek olajok a kűzdők megkenésére, tápláló erők a lélek táplálására.

III.

1924. április 14-én délután.

Krisztusban kedves leányaim!

Mindeneknek, ami él, kell valami közeli atmoszfera, kell levegő a tüdőnek, mert ez az élet lényege. A szellemi, lelki világnak is van bizonyos intellektuális zónája, művészet, tudás. Egyes korszakoknak, kulturáknak megvan a maga levegőjük: az uralkodó eszmék, a nagy vágyak, a nagy problemák, amelyek sarkalják, űzik, az energiákat hajtják. A szellemi lelki világban is kell ilyen atmoszfera, amellyel az ember megtelik, kellenek ingerek, mert inger nélkül nincs élet. Kellenek lendületek, uralkodó eszmék, amelyek úgy hatnak a lélekre, mint az ostorcsapás a csigára, előbbre viszik azt.

Ha az ember a lelki világot nézi, amelybe mindnyájan beletartozunk, azt akarja, hogy az igazán a mi világunk legyen és kérdi: mi az az éltető szellem, az a lendület, engem haladásra késztető

ostorcsapás, amely nem sújt, hanem lelket ad, azt felelem: ez a helyes viszony, amelyben az emberi lélek áll az ő teremtőjével, végcéljával, kútforrásával, erőtartalmával szemben, az a lelkiség, a krisztusi lelkiség. A lelkigyakorlatok arra valók, hogy az ember magát egyre jobban feltalálja ezekben a felsőbb rétegekben, ebben a szellemi környezetben, hogy az neki ne idegen világ legyen, mert hisz akkor nem lakhatik benne, ne kaszárnya, ne váróterem, hanem szellem, lélek, élet, szóval az legyen, amit az isteni Megváltó akar. Élet, szebb élet, minket megnyugtató élet, amelyben az ember megtalálja a szent békét, a vallásos vigaszt és a pajzsot a rossz ellen, a fáklyát a sötétségben, az olajat erői felkenésére, kenetül.

A mai meditációban ez akarjuk megközelíteni. Bele akarunk állni a mi Istenünk, Urunk, Teremtőnk, célunk, ideálunk tiszteletreméltó, minket folyton felemelő hatalmába és azt mondani: Uram, szeretnélek venni, kapni, fogadni, kérlek, segíts meg! Annyira fontos, hogy az embernek mindig imára nyiljon a lelke és vágyva vággyon ezen minket telítő és

boldogító élet és szellem után. Tehát az én célom az Isten. Nekem nem elég semmi, ami a viágon van. Való nekem a világ, hisz ide való vagyok és ami itt kigyúllad, vonz, cél, feladat, az mind hozzám tartozik, de másrészt szent igaz, hogy ez nem elég. De különös dolog! A vakondoknak elég a föld, azt túrja. És a gyíknak elég a kőrakás és elég a gyepes hegyoldal és a halnak elég a víz, és minden állat valami szent öntudatlanságba van belegubózva és valami szent, Istentől akart értelmetlen létbe van beletemetve és azzal ki is van számára mérve minden és ő ott megtalálja magát. Én nem találom magam a világban úgy, hogy ez az én földem. Nem lehet azt mondanom, mert az én lelkemben nyílnak új világok: az igazság, a jóság, a szépség; világok, amelyeknek csodálatos távlatai vannak, amelye nek a napja nem én vagyok, mint ahogy a nap nem tőlem függ, hanem a lelkembe süt; épp úgy a jóság íze az én ajkamat teszi ízessé, mint ahogy a szépség vonzalmát nem én teremtem. Ezek nagy adatok. Ahogy a szemetek megtelik ebben a templomban fénnyel, világossággal, azt

nem ti csináljátok, hanem veszitek, épp úgy a szellemi világban van szépség, fölség, jóság és ez mind rám borul, rám omlik, hogy töltsön engem és megértesse velem, hogy egy más, egy felsőbb, egy külömb világ. Ha én nem ezt akarom az én egész világomat az egész vonalon, az mind leesik, az igazságból tévely lesz, az ethosból chaos, a szépségből inkább mámor. mint igazi szépség. Mert ha a boltívek alól kiszedem a falakat, a boltívek lehullanak, összetörnek. Kegyetek művelt hölgyek, olvastak sokat, akármit olvasnak, akár a Romain Roland ethikáját, akár a Zóláját, akár az Ernst Renanét, ez olyan, mint mikor az ember egy gyönyörű szép csillár csavaróját meglazítja és az leesik. Csillám van, csak rendszer nincs, csak erős, világtengelynek való, világtengellyé kovásolt rendszeresség nincs. Elgondolok egy természettudóst: mi van neki az ő természettudományából? Hisz szép és fölséges dolog ezt megérteni, de ez nem elég. Nézzük azokat a népeket, amelyek úgy benn vannak abban a materiális ethikában: a kinaiakat, a japánokat, azok rossza utakra tévedt és végre is meg-

csontosodott kulturák, ha kegyetek arra gondolnak, hogy az ember élje ki magát, hát ezt az állat is megteszi, de az ember nemcsak egy hasáb fa, egy töltény, melyet kilőnek, explodál és viszi a golyót, nemcsak egy darab trágya, melyet kidobnak a földre, amely felbomlik és a maga termékenyítő hatását kifejti. Ez elég! Ha az ember gondol arra: legyek feleség, legyek édesanya, legyen családi boldogságom, legyenek gyermekeim, legyen szép házam, jólétem — mit felelek azoknak, akiknek nincs? Ethika csak boldogok számára? Az nem a világ számára való! Meddig tart a boldogságod? „Schmückedein Heim!" Ha otthont teremtettél a magad számára, meddig tart az? Ha sok a csapás, mit csinálsz mit deinem geschmückten Heim? Nem lesz az a te koporsód? Azt is szépen lehet, építeni. De hát elég ez? Igaz, hogy az Uristen minket a maga számára teremtett. Ha sokszor úgy megingok és azt tapasztalom, hogy az ember, mint a nádszál a szélben inog, valamiképpen megreng alatta a föld, de hogyha az ember eszmél és úgy világosabb, ünnepélyesebb hangulat fogja el, a dolgok fenekére lát,

akkor rányit előbb-utóbb: a te célod nem a föld, hanem más valami: az Isten. A te levegőd az a levegő, amely kultura is, de az egészet voltaképpen érthetővé tevő, ezt az egész világot megfejelő, sarkaiba állító valami, az a másik lelkiség, amelyre neked szükséged van. A fődolog, hogy az ember erészben biztosan álljon, hogy az ember szíve Istennel tisztában, rendben legyen, hogy az ember szénája rendben legyen, hogy az embernek egész lelki világa az Istennel jó viszonyban levő lelkiség legyen. Ezt kell akarni és ki kell dolgozni és imádkozni és verekedni. Az emberi restség, az emberi kislelkűség, könnyelmű lemondás, bizalmatlansággal szemben ki kell verekedni: Uram, a tíed akarok lenni! Ha a tied leszek, akkor jó anya leszek, jó leány, jó tanitónő. Lent imbolygok, mintha az egyensúlyt nem találnám fel, fent abban a szférában megtalálom az élet művészetét. Én ezt úgy alázattal hiszem és sokszor tapasztalom, ahhoz ragaszkodom és ha attól valamiképpen eltérek, azt bűnnek nézem és iparkodom magam attól mentesiteni.

Hogyha ezt úgy előre bocsátom, sze-

retném kegyeteket arra inditani, hogy mindnyájan ebbe az irányba beleálljanak. Igy: Mikor az ember valamire ráadja a fejét, — tegyük fel valami oknál fogva, a körülmények miatt, — ha ráadja fejét valami nagy dologra, akkor vágjon keresztül rajta. Felteszem a fejemet rá, a szivemet rá, a boldogságot keresem itt. Ez nem ötlet ezt a legnagyobb szentek térdenállva veszik, akkor nekem is a legnagyobb komolysággal kell kezelnem Ên hitemmel Istenbe kapaszkodom. Tudom, hogy nekem hinnem kell, tudom, hogy a szellemi belátás oda vezet a szentély küszöbéhez, ahol azt mondtad: eddig tudunk, ezentúl nem tudunk! De az tudjuk, hogy ezen küszöbön át kell lépni. Ebben úgy hinni kell! Eddig látunk, ezen túl nem látunk, de tudjuk, hogy ott van valami. Micsoda? A fölség, a szépség, minden létnek forrása, oka és célja. Ezt úgy meg kell fogni. „Das begreift man nicht, das berührt man.“ Ezt az ember nem fogja fel, hanem megérzi, mondja megint csak Goethe. Azt az ember sok mindenféle megsejtéssel azután pedig a nagy tradiciók segítségével megérinti. Vannak mindenféle temperamentumok:

az egyik nagyon kritikus, a másik nem törődik semmivel, az egyik okoskodik, a másik inkább passziv és megadja magát. Bármilyen legyen, azon fordul, hogy a vakondok akárhogy filozofál, több világosság van a világon, mint amennyi az ő durva szemébe belefér. Neki el kell azt hinni, ha jól beleáll a létnek a hierarchikus rendjébe. Mi tele vagyunk sejtelemmel. Hogy ezen az öt érzésénkön keresztül mennyi jut fel az észbe, nem tudom. Csak azt tudom: ez valami s nekem át kell magamat adnom annak, amit ősi kinyilatkoztatásnak mondunk, ami azon túl egy dagadó folyam, amely Krisztusban kibuggyan és engem eláraszt. Ha ennek egészen átadom magamat, a legszebb emberség kialakitásának szerencsés osztályosa leszek. — Ha látok sok embert, aki nem hisz, sajnálom őket, hisz mindenféle fejlődés van a világon, látok kételkedőket, gondolom: Istenem, ki akarja az emberi lélek fejlődését megkritizálni, ki akar követ dobni valakire? Hanem mert sok a beteg, én is lefeküdjek melléjük, mert sok a bolond én is megőrüljek s mert sok bolondgomba van a világon, annak én is egy infekciózus

telepe legyek? Én imádkozom mindenkiért, aki hisz és nem hisz; átadom magam az Urnak, a szemem megnyitom a napnak, a lelkem az Istenségnek, a szellemi- lelki világom várja a legnagyobb jót. Mint Mózesnek mondja az Ur: aki kéri Istent: mutasd meg arcodat, feleli: Megmutatok neked minden jót. „Azaz Isten arcomat megmutatom, majd meglátod valamikor," majd én megragadom egyszer a fölséges látogatásnak, az Isten látogatásának monumentális rámborulásában. Várok!

Nagyon jó, ha az embernek van valami különös vallásos élménye, vagy ha valamit tapasztal, aminek következtében a hite könnyü lesz. De ha nincs is élménye, akkor az embernek a világ bölcső is, palota is, repülőgép is, egy talpalattnyi föld, kis darab föld, amelyen tornyomat épitem, amely az Isten látásába beleemelkedik. Tudok arról, hogy egy öregebb ur elment a szent áldozáshoz. Hosszú idő óta nem áldozott és azt gondolta, „Istenem, gyónni még csak gyónok, de ezt a szent áldozást valahogy nem veszem be. Ezt a kis igénytelen ostyát!" S mikor másnap áldozott, úgy

érezte, mintha egy harsona szólalt volna meg benne: „veled vagyok, miért kételkedel?!“ Azóta mindennapi áldozó lett. Tudok egy vasúti főellenőrt, aki Rómába ment egy zarándoklattal, amely természetesen a pápa elé is akart kerülni. S azt gondolta: hát pápa pápa, ha az igazán olyan krisztusi intézmény, szeretnék valami jelt látni.“ Megy a pápához és a német zarándokhoz csatlakozik. Minden lefolyik annak rendje és módja szerint, a pápa megadja az áldást és kifelé jön. Az úr pedig ott áll közel az ajtóhoz a leányával. A pápa már kifelé tart, amikor még egyszer megfordul, lábujhegyre áll, ránéz a mi emberünkre és külön egy áldást ad reá. Ez egy élmény. Ilyen élmény sok van. Aki ezt megkapja, az mintegy produkálta a magát kinyilatkoztató Istent.

A legtöbb embernek nincs ilyen élménye. De kedves testvér im, nincs kötél, amely erősebb lenne, hajókötél, amely kevésbé elszakíthatóbb lenne, mint az embernek ilyen, teljes, odaadó hite az Isten iránt. Én magamat ide beépitettem, ide bemélyesztettem, én itt maradok. Az embernek az kell, hogy azt mondja: Uram,

én hiszek benned, már csak azért is, mert ez a legbiztosabb. Akarom, hogy a szívem tiszta legyen. Ez nem egy feltevés dolga, hanem egy kimunkálás eredménye. Erkölcsösnek, tisztának lenni, az egy óriási kulturmunka. Az ember ráadja a fejét és azt mondja: nem egy nap alatt épült Róma, nem egy nap alatt épül egy hivő ember. A legtöbb embernek, míg magát kimunkálja, több kell, mint 40 év. Hinni akarok! Tiszta szivű ember akarok lenni! Ha ez megvan bennem, akkor teljesül rajtam, amit Dante mond a Purgatórium egy énekében: „A pogányoknál is van négy erkölcsi erény, t. i. az okosság, a mértékletesség, az erő, a bátorság, de ha ezen négy felett három nap áll, akkor a felvilágosítás és a megtermékenyülés egészen más. Ez a három nap: hit, remény, szeretet. A három isteni és a négy erkölcsi erény és az egész szellemi, lelki készültség, amely kell, hogy az ember korrekt ember, a jellemet mindenütt kiváltó, az Isten gondolatai szerint élő valaki legyen. Az erény egyáltalán készültség; aki erényes akar lenni, annak készülni kell rá, ez egy ügyesség, amelyet az ember meg-

szerez. Mint ahogy a zongorajáték egy készültség, szépen élni tudni szintén készültség és azt a különféle elágazásban erénynek hívjuk. Hinni akarok, erényes embernek kell lennem. Erényes ember a jól felkészült ember, az élet mindenféle viszonyaiba bevezetett és magát eligazító ember.

Nagyon jól tudom, ha a kegyetek lelkébe néznék, az Isten kegyelméből, — ott látnék mindenféle mást, ettől a programmtól eltérő megnemértést és zűrzavart. Pl. azt látom, hogy sok ember össze van törve és lázad. Valakinek meghal a férje, lázad, nem megy a templomba; meghal a fia; — káromkodik. Tetszik látni: ezek összetört lelkek, lázadó lelkek. Nézzük a nagy társadalmi összetörés: a munkásság a nyomorúsága miatt tagad Istent, kiirtja magából a krisztusi nyomokat — ezek összetört lelkek! Nekünk nem szabad összetört lelkeknek lenni. Akinek hite van, hogy lehet az összetört lélek? Akármilyen nagy nyomorúságban van. Mit csinált Krisztus az Olajfák kertjében? Szomorú a lelke mindhalálig, de tudjátok mi van e mögött? Hiszem, hogy nekem atyám van; tudom,

hogy a keresztre jövök, holnap ilyenkor már ott leszek. Nem rémséges kényszer ez!? Atyám! Atyám! — Akinek hite van, nem rogy össze, hanem megfogja magát és azt mondja: Ez a stilus állitás nem tagadás, dacára mindennek, a szellemnek a győzelme. Felülkerekedem, lendülök, nem hagyom magam lehúzni. Nem szabad lázadónak lennem, nem szabad összetört léleknek lennem. — Más lelkek, ha nincsenek is összetörve, nagyon kevéssé katolikus lelkek; ha azt a meleg kereszténységet úgy átélnék, ez az egész jelenlegi öltözködés, mulatozás, jour, ethika megváltozna, mert ez mind benn van a kereszténységben, de mint egy bomlási tünet, mint egy fekély. Kegyeteknek azt kell gondolniok: hiszen én tisztességes ember vagyok, én igazán az isteni Megváltó, a legfelsőbb ethika szerint akarok igazodni.

Továbbá; sok ember nem eléggé tisztuló ember, megmarad a régiben, minden erőfeszítés nélkül, nekilendülés nélkül beleavaskodik mindaz, ami kezdetben volt benne. Ugy látszik neki, mintha egyáltalán jobbá lennie nem lehetne. Aki hisz az Istenben, a Krisztusban, aki

hiszi, hogy a krisztusi kegyelmek forrásainál ül, mindent tehet, amint az apostol mondja: lehetetlen, hogy a lélek, szellem megvalósodásában, tespedésben éljen anélkül, hogy valami haladási vágy ne szállná meg. Nagyon jól tudom, hogy a temperamentumtól sok függ; mindenkinek van egy bizonyos természete és annak vannak gravitációi, nehézségei, de szellemet, lelket belevinni, jobbá lenni szándékozik. Ha az emberben megvan ez a szellem, ez az isteni lélek, az Isten gyúrja őt. Vettem élesztőt, az evangeliumi élesztőt és attól fejlik, dagad a szívem, a lelkem, a vágyam, egész szellemi készültségem. Az ember ne akarjon kibékülni azzal, amit voltaképpen szemére akar hányni önmagának. Érdekes dolog bizonyos vadnépeknél, hogy minden dolgot, akármi legyen az, amellyel egy hulla valamiképpen érintkezésbe került, folyóvízbe mosnak, azzal a gondolattal: mindent elvisz a folyása. Ne csak szabadulni a szennytől, hanem el tőle! Próbáljanak a jó irányban ilyen lázadó, magukat megújító lelkek lenni. Ne mondják: én már kész vagyok, egy teljesen befejezett ember vagyok, megcsináltam az egyenleget,

az a summa resultatum, de az ember azt mondja: én az isteni kegyelem áramában magamat folyton megújítom, egy örökös renaissanceban élő lélek vagyok. Legyen valaki akár özvegy, vagy fiát vesztette, és gondoktól töviskoszorúzott valaki, mondja: lélek vagyok és hit van bennem és az isteni Megváltó megbűvölt engem; én megyek arra felé és hiszem, hogy jobb ember leszek.

Higyjék, hogy vannak az ember lelkében rekonstruktiv folyamatok. Kegyetek is glecserek, jegek, de ha rájuk süt az isteni kegyelem napja, akkor nem állanak, hanem szaladnak, lesz erejük, friss energiájuk. Az én lelkem felülről való, de megfagyott a világban, tavaszba való, de a télbe került bele, lelketlenség, pogányság, Istentől elfordulás szennyébe, de bennem kifejlődhetik mindez. Jó eszköz pedig erre: önmagunkba térni és összeszedett emberekké lenni. Sokszor gondolni arra: mi mozog bennem? Ha az ember sokszor szeretettel gondol Istenre, ha az ember nem piac, amelyen a csordák járnak, hanem zárt kert, amelynek vannak ajtajai és hogy ki jön be és ki megy ki, azt én látom, én vagyok

ennek a kertnek a birtokosa, Némely ember lelke mint a piac, ott minden szalad össze-vissza és az illető alig tudja a gondolatait összeszedni és bomlott kéveként széteső lelkivilágát rendezni. Igy nem lehet az ember erényes. Pl. reggel az ember gondol arra: én felajánlom mindenemet, amim van az Istennek. Akarok jó keresztény életet élni, kötelességet teljesíteni, az erényeket gyakorolni. Én ezt szívből akarom! Közben az ember fohászkodik Istenhez, de nem statiszta gyanánt, hanem úgy, mint aki hozzá fordul: Jézusum szentségés Szíve, bízom benned, felajánlom neked ezt vagy azt. Hallottam valami rosszat erről az emberről, kérlek segítsd meg őt!

Ez a sava a természetfeletti életnek. Ne tessék ezt lekicsinyelni vagy megvetni, ezekben fejlődik ki a lélek heve. Ismerik azt a kis virágot, amely a megfagyott hóból nő ki úgy, hogy mikor a tavasz már valahogy készülődik, akkor az a kis jószág a jég alatt hajt gyorsan egy száron egy bimbót és kidugja a fejét. És ez a bimbó tud meleget fejleszteni és körülötte lassan megolvad a jégkéreg és egyszerre csak ott áll, mint

egy jégből készült cserépben. Ez a soldanella alpestris. Az emberi lélek is egy kis soldanella, tud meleget fejleszteni magából. Az ember mégis csak egy nagy misterium! Nem lehet azt mondani, hogy mi az ember. Kimondhatatlan titok, de ezt a titkot az ő szebb és nemesebb kinyílásaiban szemmel tartom és azt mondom: itt is van egy kis soldanelle. Körülöttem jég van? Hogy fogok én ezen keresztülmenni? Várom, míg a jég leolvad? Nem, én felolvasztom. Hogyan? Az én buzgalmammal, az én Istenhez való fordulásommal, bizalmammal, hitemmel. Ezek sugárzó hőnek a melegét adják. Az Uristen segítsen meg minket. akkor az a ragaszkodás Istenhez egy gazdag élet varázsával fejlik ki saját vigaszunkra és az Isten dicsőségére.

IV.

1924. április 14-én este.

Krisztusban kedves leányaim!

Amit mondtam az élményről, hogy nagyon jó, ha valakinek van élménye és pedig olyan, amely a hitet közvetlen megtapasztalássá teszi. Dehát nemcsak ilyeneket értek, hanem értem a gondolatokat, amelyek minket megragadnak és amelyek valamiképpen determinálnak, meghatározzák a felfogást, gondolatok, amelyek, mint világosság ötlenek szemünkbe, amelyek valamiképen azt mondhatnám, hogy legyőzhetetlen vonzalommal hatnak reánk. Így hat reám a kis példa, amelyet a soldanelle Ipestrisről mondottam. Hideg van, jég van mindenütt, valami kényszerűség páncélja borul a világra. Nagyon sok ember, mint jégcsap világlik vagy sötétlik körülöttem, de az én lelkemben van valami meleget fejlesztő erő, amely ezen a jégpáncélon áttör, van igény, amely átvágja magát a kényszerszerűn, a gondolatlan gondola-

tokon, a szellemi restség és azután ott, amikor már felkerült, ott fejti ki, ami benne lappang. Minden lélek ilyen. Minél jobban győződünk meg arról, hogy mi örökkévalóságot hordunk magunkban, hogy voltaképpen álruhában járó örök lények vagyunk. A kereszténység hiszi, hogy az ember halhatatlan, hiszi, hogy az ember örök sorsnak a hordozója, hiszen, hogyha nincs lélek, nincs Isten. Ha nincs örökkévalóság, nincs lélek, ha nincs örökkévalóság, nincs Isten. Mi az Isten? Ha mi öntudatára ébredünk a világ érthetetlenségének, azt megfejelni nem tudjuk, de ránk nézve az teljesen szükségtelen, latba nem eső Isten, aki nem Isten. Az szent igaz, hogy minden ember atheista, aki lélekben nem hisz, minden ember materealista, aki az örökkévalóságban nem hisz, mert ezek a dolgok mint valami levezetett képlet tételei függenek egymáson. Nekem azt kell gondolnom, hogy van Isten, van lelkem. Ha van lelkem, az a soldanella alpestris keresztülvágja magát az érthetetlenség jegén. Akkor belőled voltaképpen fénysávok áradnak, akkor te nem lábakon jársz, nemcsak szárnyakon emel-

kedel, téged láthatatlan, benned lappangó, de kifejezést sürgető erők hordozhatnak. Szent igaz. De csak úgy, mint a Soldanella a jég alatt. Pedig van ott gyökér, igény, lefolytatott élet, de míg a törzs ki nem serkent, addig a bimbó nem tüzelhet és még kevésbé olvaszthatja a jeget. Ebben kell megerősödnünk. Ha van Isten, van lélek, ha van örökkévalóság, van lélek és ha ez nincs, akkor felesleges mindaz, amint mint konstrukciót felépítünk ethikában, filozófiában, emberi ideálizmusban. Akkor az mind tévely, mint lelket nyűgöző bálvány. Ha pedig megfordítva van, akkor az egész lelki világomat ezekkel az erőkkel kell megtöltenem, kell magamat felvillanyoznom, ezeket a nagy erőket a lelkem kifejlesztésére kell felhasználnom.

A kereszténység hiszi, hogy örökkévalóság felé mennek az emberek. De ha arra gondol: milyen lesz az, azt nem tudjuk. Az isteni Megváltó azt mondja: keresztre feszittetik, meghal és harmadnapon feltámad, de hogy az a másik világ micsoda, arról nem szól, mert arra nincsenek fogalmaink és szavaink még kevésbbé vannak. Az emberi léleknek csak

azon fogalmai vannak, melyek a földi világban abstractió utján keletkeztek. A másvilágról csak szimbolumokban beszélhetünk. Krisztus feltámadt, bemutatta magát és elment és azt mondta: emberek, a ti lelketek halhatatlan, vigyázzatok magatokra, iparkodjatok utánnam jönni, én megmutatom nektek az utat. A többit majd meglátjátok, hiszen más lények lesztek.

Azt mondja a Szentírás, hogy az ember „aeternitatis semina“ az örökkévalóság a magban. Ti magok vagytok. Mi az a mag? Egy álmodó élet, egy sejtelmes élet, egy jövendőt hordozó, de azt a jövendőt meg nem értő, mert számára még nem létező kikezdés. Mag. A magban benne van a fa törzse, minden ága, levele, virága, gyümölcse, minden. Hogyan? Pihen. Potentialiter képességileg van benne. Milyen csodálatos dolog az a mag! Ha az ember vesz egy kis magot, viola magot, egy ilyen kis szemecskét, abban benne van egy bámulatos jövendőség, ezt ugy hivják: mag. Ez egy szó. Mi a tartalma és az értelme? Az értelme egy nagy miszterium. „Semen aeternitatis“ mondja a Szentirás. Ha fogod és a te-

nyeredre teszed, nem fogod elképzelni soha, hogy mi lesz belőle. Méltán hitetlen vagy, ha nem láttál soha magból fakadó virágot; azt kell gondolnod: ez valami kis szem és azzal vége, vége az emberi gondolkodásnak. Mi az örökkévalóság magvai vagyunk. Bennünk van egy más alaknak a törzse, levele, virága, olaja, illata, zamata, szépsége. Bennünk van, de semen, magként van bennünk. A sejtelme megvan azért a jövendőségnek. A hit pedig azt mondja nekem várj és vigyázz! „Aeternum salutis pondus.“ Végtelen súly. Hegyek — véges súly, de a ti lelketek végtelen súly, fölényes hatóerő az Isten mérlegén. De a szellemi, lelki világban az örökkévalóság, a halhatatlanság egy végtelen súly. Én azt mondom: édes Jézusom, én magamba oltom ezt a csodálatos nagy hitet, ezt a jövendőséget magában hordozó hatalmat, becsülöm így magamat, vigyázok így magamra, életembe ezt mint motivumot beleállítom.

Gondolok arra, hogy a reincarnatio nem keresztény tan, hanem hindu gondolat, hogy az ember lelke a halál után visszajön és más emberi szervezetekbe.

Miért nem keresztény tan? Mert semmiféle morális nincs benne. És éppen abban van az ütközés, amit mondanak, hogy az ember javul folyton folyvást, de hogy lehetséges az, mikor a multból nincs semmiféle tapasztalata? Némelyik azt mondja, hogy ő Julius Caesar, hogy Semiramis, mikor a multnak tapasztalata benne nem motivum, mikor az ő erkölcsi tisztulása sehol sem megy véghez. Ezek álmok! Ezek az álmok hazájából jönnek Indiából. Kegyetek, ha gondolják is, hogy ez nagyon szép és jó dolog, de lássák be, hogy teljesen felesleges. Én ragaszkodom a Szentiráshoz, hogy az élet az, amelynek a halál a vége, ahol a semen aeternitatis kifejlik és kivirágzik az örök életbe.

Némelyek azt mondják: jaj, de unalmas lesz az örök élet! A paradicsom unalma. Istent látni unalmas. Miféle boldogság folyton látni valakit? Nekem a másik életben egy isteni életet kell gondolnom, a szépség élvezetével, az ember felvevőképességének minden tekintetben való kitöltésével. A látáson nem azt kell érteni, hogy csak valamit látni fogunk; amilyen a látás, olyan a hallás, amilyen

a járás, olyan az érzés. Ez mind correlativ. Mikor az ember hangot üt meg, ugyanakkor más módokkal sok hasonlót is hall. Az isteni élet nem lehet unalmas, hanem mindig maga a teljesség. Ha mennék itt a Duna partján és látnám ezt a hatalmas folyót és a lelki szemeimmel az Engadintől lelátnám az egész kifejlését, ez unalmas élet? Ha egy virágot néznék és látnám kifejlésének és növekedésének minden titkát, ez unalmas? Azt kell gondolniok: a másik világ isteni élet, minden tehetségnek fölséges, szépséges, gazdag kitöltése, fölséges élvezet, hatalom, minden erőnek a kifejtése. Ez nem unalmas! Lehet megszokni a végtelent? Mikor a végtelen azt mondja: soha vég, mindig más és más a végtelenségig. Hol lesz itt az unalom, a megszokás? Az egy friss élet, isteni élet és folytonos lendület. Az ember tisztelettel és hódolattal áll meg itt ismétlem, de hogy ez micsoda, arról fogalmunk csak akkor lehetne. ha azt átélnők.

Kedves soldanéllák, akik itt ülnek és állnak, Önök titokzatos, tiszteletreméltó, fölséges nagy hivatások. Ezt a hitet bele kell állitani az életükbe és mondani:

meddig tart majd a másik életem? A végtelenségig. Kezdődik, de akár meddig tart és folyik, kevesebb nem lesz. Mindazok a képek, amelyeket szokás felhozni az örökkévalóság érzékeltetésére, hogyha minden ezer esztendőben jönne egy madár és a csőrével egy cseppet elvinne a Nagyoceánból, az ugy-e bár soká tartana, de egyszer mégis csak vége lenne, ezek mind nem fedik az igazi értelmet. Azt kérdezem, hogyha én ilyen titokzatos soldanélla vagyok, titokzatos, álruhában járó örökkévalóság vagyok, akkor mitől függ ez az én jövendő örökkévalóságom? Tőlem, kegyetektől. Az én életemtől. Amit az ember vet, azt aratja. Mindenkit cselekedetei követik. A Szentirásnak ezen egyszerü mondatai rávilágitanak a feleletre. Tőlünk függ. Ahogy a párák fölemelkednek és felhővé lesznek, úgy az ember cselekedetei sokszor állóvizekből, sokszor a keserűség könnyeiből jönnek, a párák összeverődnek nagy áldás gyanánt, a melyekből az örök élet termékenyitő ereje árad. Hisszük, hogy cselekedeteinkkel érdemeket szerzünk. Miért van érdemünk? Mert az Isten elfogadja. Minél öntudatosabb ember valaki, annál több az érdeme,

föltéve, hogy tiszta szive van és jó szándéka. Ha az ember életét meglelkesiti, mert ezt az emberi életet úgy is lehet leélni, mint egy gép, a szervezet is egy gép. De végre is valami készülék. Tehetség és minden attól függ, hogy te mit csinálsz az életedből. Tiszta szív halálos bűn nélkül, az az egyszerü szem, az a gyermekszem, amellyel az ember az életet nézi és az Istenhez viszonyitja. Minden cselekedetünkkel, nemcsak külső cselekedetünkkel, hanem belső elgondolásainkkal, akaratunkkal, amennyiben ethika által van informálva, szenvedésünkkel, keserüségünkkel érdemeket szerezhetünk.

Jaj, kedves, édes hiveim, ha az ember ezt úgy elhiszi, milyen más ez az élet! Ki van árasztva reá az Isten lelke. Azért mondja a Szentírás: „Küld ki lelkedet és megújítod a föld szinét.“ Szentlélek, te tavaszi fuvalom, Szentlélek, te permetező édes erő, add meg, hogy kifejlődjön, virágba, kalászba szökjön minden, ami bennünk öntudat. Tehát tőlem függ, az én rövid életemtől, ami mint az árnyék, mint a felhőnek az árnyéka, mint a folyam nyilt, nagy sebe, melyet a rajta

elsikló hajó vág, de melyet hullám elseper, rövid, de mély.

Amerikában drága a talaj, de lehet építeni fölfelé, ameddig birja. Az élet is ilyen. Sok embernek meglehet, nincsen tere az élet kifejtésére; nem azon fordul, hanem hogy fölfelé hogy építesz. Hidd el, hogy művész vagy, a művész erejét birod, ha mindent értékké tudsz átváltoztatni, Tőled függ. Akkor minden egy titokzatos hajó, egy csodálatos jármű. Mi van ebben a járműben? Erdem. — Ahogy hajdan mondták, hogy a Caesar, mikor át akart menni a Po folyón, nem akarta senki sem átvinni a nagy áradás, vihar miatt. Erre azt mondja a Caesar a révésznek: csak gyere! Beleült s mikor már elindultak: „fogd meg jól azt a lapátot, mert én vagyok a Caesar és az én szerencsém van ehhez a hajóhoz kötve, ezen a pár deszkán a római imperiumnak a sorsa megy át a vízen.“ Az embernek az élete több, mint a római imperium, az ember élete, törékeny ladik, de a Caesar szerencséje, fontos hivatása megy ezeken a törékeny deszkákon. Az emberi élet egy titkos valami, amit az embernek annyira kell megbecsülni. Az

anyaszentegyház folyton azt mondja: „legyetek alázatosak“ emberek, ti végtelen szerencsének a hordozói, becsüljétek meg magatokat, szeressétek magatokat, az önszeretet fanatizmusával, azzal a szeretettel, amely töri a jeget, amely mindig markában tartja ösztöneit ... Azért ajánlom, hogy az önök lelki életének a kifejlesztésére és energiájuk ébresztésére állítsák be azt a nagy hitet. Kegyeteknek azt kell gondolniok: Istenem mit tartsak magamról? Jól mérjétek magatokat. Mivel? Halhatatlansággal. Mérjétek magatokat az Isten nagy hivatásával. Ez nem frázis. Mert ha nem ezek a mértékek szerepelnek az ember tudatában, van-e nyomorultabb teremtés, mint az ember? Nem hiszem. Ha az ember belenézne az emberi sorsba ennél a megvilágításnál, elrémülne. Magamat megbecsülöm, a lelkemet semmiért sem adom oda. Nem vétkezem semmiért. Kegyetek nem olyanok, hogy akarnának vétkezni és főleg a nemi élet körül, a bűnük nem olyanok, hogy egyszerűen rátoppannak az emberre. Mert az ember szinte észrevétlenül, lassan belekerül a hinárba. az ellenállóképessége csökken. Azzal biz-

tatja magát: ez nekem egy nagyon jó emberem, annyi jót tesz nekem, ennek sok mindenfélét megengedek. Látják a hinárt? Itt vagyunk mi a mi erkölcsi világunkban. Vigyázzunk. A lelket nagyra becsülni, ezeket a viszonyokat így nézni, hideg szemmel, okos szemmel. Az ember védekezik és okul és el tud igazódni az emberi lélek sok mindenféle csalfaságaiban. Hogyha bajban vagyok, eszembe jut szent Pálnak az a mondása: „Modicum et leve". Kevés és könnyű szenvedés. „Valami a világon" — no neki ugyan kijutott, aki többek között csak 190 botot kapott, megkövezték, háromszor hajótörést szenvedett — és mégis azt mondja: könnyű ezzel szembenállni. Ha az Isten engem meglátogat: elveszi a fiamat, a leányomat, az ember azt mondja: ez is egy nagy baj, de nekem nem szabad a lelkemet kidobni és eltörni az üdvösségemet. Mert ez mind könnyű a végtelen súllyal szemben. Mert 60 év csak minutum az örökkévalóságban. Az embernek kell kűzdőerő, hogy a halhatatlanságtól átizzított remény dolgozzon benne. Ha az ember nem gyakorolja, akkor ez egy szép frázis, de

ha gyakorolja folyton, úgy egy hőssé avató erő.

Kedves leányaim, evvel a mi csodálatos, titkos nagy hivatásunkkal ellenkezik a bűn, amely az égben kezdődött, a világban folytatódott az első ember bukásában. Az egyes embernek a bűne, ez mind szemben áll. Ezek azok a tagadó hatalmak, sok gyengeségnek, züllésnek, elfajulásnak, eldurvulásnak, rothadásnak dekadenciának forrása. Nekem azt kell gondolnom: nem, nem! ennek ellensége vagyok véremnél fogva, nagy, fölséges, titkos rendeltetésemnél fogva t. i. hogy lelket hordozok, amely halhatatlanságra van predesztinálva. Mindent meg akarok tenni, hogy ne vétkezzek. Minden vasár- és ünnepnap a szent misére menni, megtartani a böjtöt, a rossz gondolatok ellen, amint jelentkeznek, fellépni és mondani: Jézusom, inkább meghalok, mint ezt megtenni. Éppen az elszánt fellépés által a kisértés erejét, méregfogát töri ki. Tudom, hogy az emberben sok mindenféle gondolat jár, áprilisi időjárás, meleg, hideg, össze-vissza. De annyi fegyelem kell belénk, hogy mi legyünk ura házunknak, mi üljünk a nyeregben, hogy az

élet forgalma el ne sodorjon bennünket, pl. a szenvedély vagy ösztön, ezek irracionális hatalmak. Én ezt nagyon lelkemen hordozom, úgy küzdök és gyúrom magamat, nehogy mikor másoknak prédikálok én elkárhozzam. Ez a kereszténység! A legnagyobb kincsek beretvaélre állítva és az egyensúlyozástól függővé téve, hogy jobbra vagy balra dűljön, mert ahova dűl, ott marad; de hogy oda dűljön, ahova az Isten akarja, azért én vagyok felelős és az Isten engem megsegít és húz. Hisz gondolhatod, hogy nem bíztam rád a te örökkévalóságodat, ha nem állnék melléd! Ha az Isten végtelen kincseket rábízott olyan gyenge alakokra, mint az ember, hogy ne mondaná ugyanakkor: én pedig itt vagyok melletted! Nézzed magadat így. Ez az én pedagógiám, ez az én energiaközlésem, biztosítalak, hogy így győzöl.

Annyiszor jön újra az eszembe, hogy kérjem kegyeteket, fogják meg ezt a nagy hitet. Hol leszek 100 év mulva? Az örökkévalóságban. Én az én örökkévalóságomat nem adom oda semmiért, fájdalomért, mitől a lelkem elsötétül, nem adom oda lázadó természetemért,

nem adom oda bűnös, erőszakos vadságomért, nem adom oda semmiért. Mit állítsam oda ezeket a kis dolgokat, mikor az örökkévalóságról, a fölségről és boldogságról van szó.

Ha kegyetek ezt így veszik, tisztelendő soldanellák, tisztelendő, csodálatos hivatások, akiket az Uristen hív. Akkor ez a lekigyakorlat, mint a villanyozás hat kegyetekre. Akkor nem fognak panaszkodni, hogy én ilyen vagyok és olyan vagyok, hanem dolgozni fognak, megfogják magukat és mondják: én gyarló vagyok, de fűt alám a lelkem, a szívem, az energiám, fűt az Isten végtelen energiája. A szenteket ezek az energiák vitték, ezek geniális meglátói voltak ezeknek a dolgoknak.

Most pedig azt mondjuk: édes Jézusom, én is belőled való vagyok, egy hivatásban járunk. Segíts meg engem, én úgy magamba szállok, kopogtatok és azt mondom: haj, de csodálatos szent titok az emberi öntudat, amely világgyőzésre és a világot végtelenséggel megtoló küldetésre vagy hivatva. Felhasználom az eszközöket, amelyeket az anyaszentegy-

ház ad és jó hűséges nevelt leánya akarok lenni ennek a nagy intézménynek, amelyet anyeszentegyháznak, a szentek intézményének hívnak.

V.

1924. április 15 én délután.

Krisztusban kedves leányaim!

Akármilyen életet élünk, akár merően természetes vagy profán, akár keresztény és szent életet, azért az élet útjai nem aszerint igazodnak. Ha az ember a saját életére visszanéz: itt éltem az élet változatait, vannak derűs, vannak szomorú részletek, vannak sivatagos utak, vannak mocsárszegélyezett ösvények. Az ember mindenfélén megy keresztül: lendület, mozdulatlanság, szárazság, nagy vigasz. Néha úgy érzi, hogy nem mozdul meg benne semmi; mogvannak a nagy gondolatok, csak a vonzások a magasságból, a lökések a méiységből hiányzanak. Ne zavarjon minket ez a körülmény, ne akarjuk, hogy minden símán menjen, hogy az ember kedélye mindig mosolygós legyen; ez lehetetlenség! Következőleg mi nem aszerint mérjük a mi életünk

mélységét, hogy jó kedv, rossz kedv, hangulat, hangulatlanság, hanem a hűség, a kitartás, az odaadás legyen meg mindenek felett bennünk.

Ha az ember azt mondja: szeretnék imádkozni, tudtam azelőtt, most nem tudok, úgy azt felelem: szélcsendben vagy, lógnak rajtad a te lelked vitorlái. A lélek vitorlái, az indulatok lógnak rajtad, nincsen céljuk. Ilyenkor az ember mondja: én megteszem a kötelességemet, hű vagyok az Uristenhez, nem aszerint vagyok jó, hogy nekem mi jó. Legyenek meggyőződve, megütik a mértéket. Ezzel vigasztalni is akarom önöket, de főleg felvilágosítani, hogy az ember miben keresse az élet értékét. Az evangelium mondja: „békességet a földön.“ Kiknek? A jókedvű embereknek? Nem hanem a jóakaratú embereknek. Hogy bennem vigaszos érzések legyenek, nem függ tőlem, hogy fellángoljon bennem az érzelem, nem függ tőlem! A fődolog, ami tőlem függ és amire a szemem fénye szegezve van, ez a jó akarat, a hű akarat, a bízó akarat; nem kételkedő akarat, hanem véglegesen kitartó akarat. Az Uristen adja meg nekünk ezt a nagy

kegyelmet! Főleg mikor ez úgy nehéz nekünk. Micsoda? Az élet is, azután mi önmagunknak. Jób elpanaszolja: „Terhére lettem önmagamnak.“ Az isteni Megváltó is ezt érezte az Olajfák kertjében. Undorodott. Nem volt semmi, ami felrázná, fölvillanyozná. Az ember is érzi sokszor: par terre vagyok, egészen lenn vagyok.

I. De mikor így az élet útjaira gondolok, nem ezekről akarok ma beszélni. Hanem gondolok arra, hogy ezt az utat jól befussam. Van ennek sok támasza. Ránézek arra a végzetre, arra a végső pontra, amelybe beszalad az én útam, abba a fekete portába, amelyet úgy hívnak, hogy halál. Hogy ehhez a kellő hangulatot megteremtsem, egy nagy temetőt idézek a kegyetek szemei elé. A legnagyobb temető a világon a római „Campagna.“ Azért hívják ezt nagy temetőnek, mert megszámlálhatatlan, hogy ott hány ember van eltemetve és hány nemzetből és nemzedékből, korszakból. Ugy gondolom, hogy végig robog a vonat a római Campagnán. Az örök város körül van az örök nagy temető. Ez a nagy temető voltaképpen nagy kultu-

ráknak temetője. Mert itt a földön minden elmúlik. Multkor valaki mondta, hogy március 15 én beszéljek Magyarország feltámadásáról. Kell Magyarországnak feltámadni? Nemzetek is meghalnak, hátha ez is olyan haldoklás? Ha az ember nézi azokat a nagy temetőit a világnak, kik vannak ott eltemetve? Látjuk, hogy államok, kulturák meghalnak. Ha az ember látja azt a képet: „Persepolis romjai“ és fent járnak az oroszlánok és hiénák, az oszlopokon látja példákon, hogy nemzetek hogy halnak meg akkor azt megérti. Lát az ember a római Campagnán egy nagy utat: a Via Appiát. Ez csupa nagy családok, nagy hirességek sirja. De van még egy képem, mert ha az ember néz a sírok között, lát két fekete ciprusfát és lent egy kis portát, amely a katakombákba vezet. Két ciprusfa, Szent Péter kupola, Róma városa. Ez igazán hatalmas! Mi van itt eltemetve? Ez egy szent hely. Itt is temetkeztek, de ez tele van lélekkel, szellemmel, fölényes lelkülettel. Akik itt a szűk folyosón levittek valakit, azok énekeltek: „Venite, exultemus!“ Örvendjünk, hogy valaki meghalt, mert az örök remény koszorúját

látjuk a homlokán. Látom a folyosók oldalába vájt sirokat és ott feküsznek egymás mellett és felett azok, akik nagy hitben, örök reményben és nagy isteni szeretetben győzték a legtragikusabb sorsot. Melyik az. Hogy nekünk meg kell halnunk. Mert az ökör nem tudja, hogy levágják és egyetlen állat sem tudja, hogy meghal. Csak mi! Mi hordozzuk magunkban a nagy tragikumot, hogy egy elkerülhetetlen végzet elé megyünk. Nincs ott a hullák szaga. Ott aloe és myrha kereng a levegőben.

Mit csináljunk? A halállal strucmadárpolitikát? Vagy pedig a nagy hitnek, reménynek, szeretetnek szemével nézzünk bele. Mit csináljunk? Vajjon passzivitásban összekuporodva várjuk a csapást, amely minket leterít, vagy azt mondjuk: igen, ez az a kapu, ezen át megy az én útam. Itt le kell vetkőzni! Minden sír szent, minden koporsó szent. Vesd le testedet, mert ez a hely szent, ezen a kapun csak a lélek megy át. Győzd le az elmúlás kínját evvel a nagy hittel! Ez a kultura! Kultura, ha a pozdorjából, a len és kender szálaiból csinálják a finom vásznat. Tetszik tudni, mi a leg-

nagyobb kultura? Ha az ember a semmiségbe, a nihilbe beleállítja a legnagyobb vigaszt. Ahogy a kínba, az istentelen szenvedésbe beleállítom az én türelmemet, a tagadásba a nagy állítást, az elmúlásba az én hitemet, hogy én azon a kapun keresztülmegyek és haladok tovább. Ezt a természeti szükségességet a felülkerekedő lélek fölényével győzöm le. Gondoljanak arra. Ez olyan hideg tekintet, de olyan biztos.

Amit tegnap mondtam, arról az élményről, az ide is vonatkozik. Egy zsidó házaspár közül a férfi egyszer elment Rómába. Látni akarta a pápát és valahogy bejutott a miséjére a Sixtinába. Mivel ott mindenki áldozott s látta, hogy csak ő egyedül nem, hát ő is az oltár elé járult. Természetesen ez csak egy materialis, csak egy formális Urvétel volt. Hazajött és nem találta a helyét és kezdett érdeklődni a katolicizmus iránt. Mintha nyelt volna valamit, ami nem hagy neki nyugtot. Hozzá nagy beteg is lett, azután megtért és nemsokára meghalt. Ennek az embernek volt egy doctor felesége, egy olyan intellectuell zsidó asszony. Ez pedig nem

akart tudni a kereszténységről. Mikor a férje nagybeteg volt és a klinikán feküdt, az asszonynak volt egy álma: látta kiterítve férjét, látta, hogy a kereszt a kezében van s az olvasó rá van tekerve az ujjaira, úgy feküdt. Látta ezt, felébredt és elborzadva gondolta: meghal az én férjem. Most mi történt? A kedves nővér, akinek a klinikáján az ember meghalt, felravatalozta. Bejön az asszony és látja, hogy a férje ki van terítve, de nem az a kereszt van a kezében, amelyet ő álmában látott. Erre azt mondja önmagának: hogyha ez az álom Istentől volna, ott lenne a kereszt, amelyet én láttam. Mire az apáca kimegy, hoz egy más keresztet és azt teszi a halott kezébe. Ez az álombeli kereszt volt. Erre az asszony természetesen megtért. Most pedig olyan buzgó, hogy napi áldozó és teljesen keresztény katolikus életet él.

Ezt a jelenetet arra használom: Térjünk meg, ha mi magunkat látjuk lelki szemeinkkel a ravatalon. Mi kell neked, mi kellene a te életedbe most, hogyha majd meghalsz, a sírköved ne legyen sírkő a lelkeden? Hogy kellene ebbe beleállni? Hogy kellene a lelkiismerete-

det rendbe hozni? Mitől kellene elszakadnok? Mit kellene legyőznöd, hogy majdan azt a keresztet, mikor ott fekszel, méltóan fogjad és a szent Szűz láncát nem mint rab, hanem mint a szívnek a hódolatát viseled? Ezek a jó gondolatok. Ez nekem nagyon nehéz! Képzeld magadat kiterítve és gondolj arra, mit kellene tenned most, hogy azután ott bajban ne légy. Ha az ember a halálra gondol, csakis azért tegye, hogy többet éljen. Mert nálunk a halálra való gondolat minket tehetetlen világfájdalomra indító gondolat és élet. Én jobb ember akarok lenni, én a lelkemet szépen akarom formálni, az Isten gondolatai szerint.

II. Az a porta, az a fekete porta a két ciprus között, az nemcsak fekete porta, hanem egy örök porta, mert aki azon átlép, az voltaképpen — igaz, hogy szükséges az ő átlépése, — de egy örök világba lép, amelyben már változás nincs. Tudják mi a zsidó husvét gondolata? Hogy az Ur átment Egyiptomon. És mit csinált az angyal? Minden egyiptomi elsőszülöttet megfojtott, de ahol az áldozati bárány vérével megvolt kenve az

ajtóküszöb, ott elment és baj nem történt. A mi husvétunk az lesz, amikor az Ur átmegy és elvisz magával. És akkor visz el, amikor a mi homlokunkon lesz a titkos „t" betű, a görög kereszt Nekünk úgy kell iparkodni, hogy mi megjelölt emberek legyünk. Rajtunk van a Krisztus jele. Nem természetből éljünk hanem kegyelemből, nem műveltségből, előkelőségből, nem családunk szerencséjéből, hanem a Krisztusból. Fogják meg ezt a jó gondolatot! Az ember mindenfélét becsül: tudományt, művészetet, mindent, ami emberi. Hisz ez mind ember, lélek kisugárzása, emberi hatalom térfoglalása. Mi reánk nézve a legfontosabb? A kegyelem, a kegyelem az életben, hogy kegyeteknek tiszta szívük legyen.

Hányszor megsóhajtottam, hogyha egy nagy ember, egy hatalmas ember temetésén voltam: jaj mennyi kincs, mennyi erő, mennyi hatalom elveszett! Mit dolgozott ez az ember, hogy ezt a tudományt magában felhalmozza! Micsoda haladás volt ennek a szellemnek a sorsa! Ha valamit írt, megvan papíron, de az az eleven kincs hol van? Ahogy kegye-

tek kérdezik; hát a napnak ama sugarai, amelyek az ellenkező irányban mennek, nem a föld felé, hát azok hova mennek? Ne kérdezzék! Az Uristennek pazar, fölsége mindenhatósága ez. Azok belemennek a végtelen hidegbe és letörnek elalusznak. Mi így vagyunk a tudománnyal és a műveltséggel is. A halál mindent leterít, csak a Krisztus vérével írt „t" betűnek kegyelmez.

Nekem főgondom, hogy kegyelemben éljek, hogy halálos bűn nélkül legyek. Kegyeteknek az exerciciumokat azt mondanám, hogy fanatikus lelkesedéssel kell végezniök. Das ist „der Strom, in dem ich bade, der ist Überlieferung und Gnade." Visz ez a folyam elfolyik, fölszikkad és eltűnik. De megy a lélek és mit visz? A cselekedeteit. — Ha kegyetek tiszta szívűek, ne gondoljanak arra, ha az ember ma gyónik, holnap már nem áldozhat. Aki készakarva nem vétkezik, mehet áldozni máskor is. Valakinek, aki nagyon skrupulozus volt, azt mondtam: a halálos bűn egy elefánt, azt nem kell nagyítóval keresni. Arra kérlek, a kegyelmet el ne veszítsd, mert az ember csak ezzel a kinccsel mehet át az

örők kapun, amely megszűnik fekete kapu lenni és lesz a te dicsőséged kapuja, amelyen túl vár téged Isten.

III. Elgondolom, mikor jön a halál. Míkor a hídon mentem, az jutott eszembe, ki fog közülünk elsőnek meghalni? És azt mondjuk erre mindnyájan: adj Uram örök nyugodalmat neki és segítsd meg őt. — Hogy azután milyen lesz ez a halál, nem tudom, de az ember ezt úgy gondolja el. Csakúgy nem tudom, meddig élek; élek, ahogy élni érdemes, lendülettel, szeretettel, sok jóindulattal, világító életet, önmagamat adó, másoknak szolgáló, Krisztus nyomaiban járó indulattal. Jaj de különös, ha az embereket ösztönözni kell, hogy éljenek, de nem azzal a horáciusi ösztönzéssel, hogy minden órának leszakítsd virágát, hanem hogy minden órának kimerítsd örök értékét... Sokan nem tudják, mi lesz velük, hova mennek. Sok leány sem tudja, mi lesz velük. Mindenki nem házasodhatík és nem mehet férjhez. Hanem az bizonyos, hogy a katolikus leányoknak kissé ideálisan kell gondolkozniok. Gondoljanak a szerzetesi hívatásra, amelyek oly nagy munkateret kínálnak.

Azután ne paszaszkodjanak sokat; másoknak se, maguknak se. Az emberek manapság sokat panaszkodnak, de minden panasz valamiképpen inficiálja a lelket. Hanem ha van bánatuk, akkor azt a reális lelket akarjuk megszólaltatni. Nem akarok ellapulni. Jó emberek támogatását várom, de akarok indulni, bízni, tenni, küzdeni. Azt az elsenyvedését, azt a megecetedését a léleknek el akarom kerülni . . .

Hogyha pedig jól akarnak meghalni, még azt a tanácsot adom, amit Pál apostol mond: „Meghaltatok ti már és az életetek el van rejtve Krisztusban.“ Vagyis az embernek voltaképpen előbb meg kell halni, ha jól akar meghalni. Előbb meghalni? A rossznak, a világnak. Hogyan? Ha az ember nem a világ felfogását osztja, nem él vele, nem az ő gondolatai szerint intézkedik. Meghal az ember saját testének. Főleg nőknek kell ezt mondani. Sokan nem tudják, mi a hiúság. A hiúság nem a szépség; a hiúság ott kezdődik mikor az ember a szépséget úgy állítja előtérbe, hogy mögötte nincsen semmi más és akkor szép maszk, de lelki élet nélkül. Mint ahogy Erdély-

ben a padlást nevezik; hiú; az üres, ott a szél jár. Ha szép lelkem nincs, az hiúság. Az ember szép legyen az Istennek. Ez volna a gondolatom. De ugyancsak szép legyen lélekben is. — Azután meg akkor hiú az ember, ha a szépséget előbbre helyezi a lelkénél. Mondják, hány órába kerül, míg egy hölgy öltözködik, magát kikészílti? Hát azt a lelki toilettet mennyi idő alatt végzik el? Az ember a lelkére fordítson gondot. Egy leány, aki a lelkére gondot fordít, az lehet egy szépség, de nem lehet külsőleg hiú, mert belső világára fekteti a fősúlyt Jó, ha az ember ezt megfontolja. Szent Chantalnak irja Szalézi szent Ferenc: „Hallom, a maga leányai igen szépek. Jó is, hogy szépek, miért lennének csunyák.“ Szent Ferenc is azt mondja, aki pedig kiismeri magát a hiuság kisértésében. Ez is a lélek viszszaszoritása a testtel szemben. Meghal a testtel szemben. Ha valaki nagybeteg, azt meg kell gyógyitani, akármilyen fortélyokkal. Meghalni. A testet nem többre becsülni. Ez is ide tartozik, de az is, hogy valaki egy-egy szent misét felajánl azért a megholtért, nem csak arra van gondja, hogy szép koszorut adjon. Az ember gon-

doljon a lélekre. Ne a világ kegyelete álljon előtérben. Az ember meghal a világnak, ha szivből szereti övéit. Lisieui Teréz mondta: ő nem érti azokat a szenteket, akik a családokat nem szeretik. Hogyha a magyar népben több volna a család iránti szeretet, akkor a magyar társadalom sokkal konstruktivabb volna. Az olasz nép legnagyobb ereje a pietás a család iránt.

Meghalok a világnak, hogy tudom nélkülözni egy időre azokat, akiket szeretek. Halál, elválás. Megtenni az elválást készséggel. Hogy az ember tudjon elválni másoknak nagyrabecsülésétől. Ahogy ez megtörtént Krisztussal, megtörténhetik velünk is pletyka vagy látszatok miatt. Az embernek ugy kell élni, hogy attól is tudjon megválni. Tudjon megválni egyes embereknek a nézetétől, a nagyrabecsülésétől. De tudni kell válni, vagyis a lelket, az erényt, az igazi egyéni értéket mindenek felett becsülni.

Akarok élni, jobban élni, nemesebben, kitartóbban, sikeresebben. Miért? Sokszor gondolok erre. Hiszen nekem van még életem, végtelen életem. Kiváncsi vagyok rá, milyen az a másik élet. Ha

nagybeteg leszek, akkor hallok kopogtatást. Azt mondja szent Gergely: mikor valaki beteg, kopogtatnak. Miért? Azért, mert figyelmeztetnek, hogy hát talán elmegyünk. De ha kopogtatnak, arra is gondolok, amit Krisztus mond: „Elmegyek, hogy helyet készitsek nektek, hogy ahol én vagyok, ti is legyetek.“ Azt mondja szent Tamás: „Nem tudjuk az utat! Nem tudjátok az utat, de bizzatok bennem, eljövök értetek.“ A szivem őszinte imája: Add meg édes Jézus, hogy amikor kopogtatsz, meg ne ijedjünk, mert nem ellenség kopogtat; hogy felkészülve legyünk. Akármilyen fekete kapun, de haza megyünk. Majd a kapu mögött meglátjuk azt a más, fenséges világot, ahol az Úr Jézus mindenkinek akar helyet csinálni. Adja Isten, hogy ott megtaláljunk mindenkit a maga helyén.

VI.

1924. április 15-én, este.

Krisztusban kedves leányaim!

Ha azt a kérdést felvetem: Uram, mit tegyek még, mit adjak még, feleli a Szentírás nekem és mindenkinek, aki ezt kérdezi: Üss egy pecsétet a lelkedre, a szívedre, a karodra, azután a te külső életed jellegére és hidd el, hogy erős, mint a halál, sőt a halálnál is erősebb a szeretet.

Ha az ember ugy botorkál a világban, a szellemi-lelki világban, az erkölcsi világ vigasztalan terein, hogyha azokat beburkolja az emberi lélek pora, belenéz, ugy látja a családokat, az asszonyokat, a férfiakat, a gyermekeket, látja azt a nagy tövisbozótot, amelyet Magyarországnak és Európának hivnak, rendkivül nehéz azt mondani: tedd meg ezt, mert ahány ember, annyi szükség. Ugy-e általában azok az utak, amelyek a mi élet-

útjaink volnának, nem olyan világos és napsütéses útak, hogy az ember csak rájuk néz és azt mondja: ez az én útam. Mi is úgy vagyunk, mint az a hires bölcs Plato, aki azt mondja: Nem egy út van és hogy az ember az ő boldogulásának útjára rátaláljon, azt az Istentől várja. De mikor az ember lelkigyakorlatokat tart és amikor saját bozótjaival és nehézségeivel szemben áll, akkor a főkérdés: Uram, mit tegyek, merre forduljak? Hogy fogjam meg az én életemet? Mi lesz az a mesterfogás, amelyet te a kezemnek és az érzékemnek kivánsz, hogy az életemnek ura és szerencsés alakitója legyek? Mi az? Ha az ember nem hiszi azt, hogy ő igazán jó lehet, ha pl. valaki azt gondolja, hogy az Istennel, mint végcéllal, mint ideállal, mint ősokkal, szépséggel, igazsággal, jósággal nem lehet rendben, hisz ez egy olyan heretikus felfogás és hűdéses állapot. Nekem azzal végeznem kell teljesen! Hinnem kell, hogy jó keresztény katholikus ember lehetek, akármilyen házasságban élek, akár boldogban, akár boldogtalanban. Akár milyen családban vagyok: akár jó gyermekek, akár sok gondot okozó gyermekek közt. Ha

úgy állok, mint az újjam, jóbarátok nélkül, egy olyan szellemi világban, amelyben kevés inger van a javulásra, hinni kell, hogy az ember jó lehet. Mert szent Ágoston hires szavai szerint: Isten lehetetlent nem parancsol, de amikor parancsol, akkor figyelmeztet: tedd meg amit birsz és amit nem birsz, azt könyörögd ki magadnak s megsegitlek téged, hogy birjad. Az ember nem kész; nem igaz, hogy valaki bármit tehet! Sok éretlen ember van, sok éretlen helyzet, a saját életünknek is van sok éretlen zónája. Nem igaz, hogy mindenki bármit tehet! Szent Ágoston is azt mondta: Tedd, amit birsz, kérd, amit nem birsz s megsegit, hogy birjad. Elhiszem, hogy különféle nehézségeid vannak, főleg a házas élet és a társadalmi élet körül. Én elhiszem és tudom, hogy némelyiknek olyan nehéz a helyzete. Olyan keserves, hogy egy asszony, aki a férjével nincs jóban, akinek nincs egyetlen jóbarátnője sem, akinek a gyermekeiben csak olyan kétes, vegyes öröme és sok bánata van, hogy az azután úgy elhigyje: én majd egy kis szent lehetek és azt birom, amit ideálisan felfogok. Lassan a testtel! Sokat birsz, de

sokat nem birsz, de azon dolgozzál és az Isten megsegit, hogy birjad. Neked bizó és hívő szivvel kell az életed elé állni és alázattal. Meglehet, hogy nem vagyok erre felavatva, még sok keserüség, gyűlölködés szürönközik bele az én egész helyzetembe. Az én szemem tekintete alá van futva mindenféle szinnel, a szemembe a sugárral más. megtört, irányt tévesztett sugarak vetődnek a lelkembe. De azt a lelket birni, hogy az Isten engem megsegit. Van alapod rá, hogy ennek a helyzetnek is ura lész, hogy nem virágos, tulipános és ékesz életed lesz, de bogy a lelked harmoniáját, hogy a lelked húrjait össze ne törd, hogy azokat meg lehessen húzni, feszíteni, hangolni és azok érintésre csengenek, énekelnek. Ez kell nekünk.

Lelkigyakorlatok! Ha az ember evvel a problemával nem készül el, fél munkát végzett. Akárkinek bármilyen problemája volna, élet, házasélet, családi élet, nemi élet, higyjék el, hogy van mód arra, ezt rendezni. Ne higyje senki, hogy ő nem lehet az Istennel jó viszonyban. Bizonyságok kellenek, de sokszor okos, morális eligazitáson fordul meg az egész és nekünk hálával kell lennünk az anya-

szentegyház iránt, amely képesit minket arra, hogy ezt a megoldást ne csak próbálgassuk, hanem meg is találjuk.

Szeretnék kegyeteknek az isteni Megváltóból, az ő csodálatos bemutatkozásából olyan irányokat adni, amelyekbe, ha úgy szivvel-lélekkel beállnak, képesek legyenek életüket okosan és Isten gondolatai szerint intézni. Ha az ember akar igaz ember lenni, akkor ne sokat disputáljon, okoskodjon, hanem adja rá magát arra a fényes arcú emberre, akiben az Isten megnyilatkozott, akiben az isteni és emberi természet egy személyben egyesül. Az ember adja rá a fejét az Üdvözitőre és mondja: engem nem zavar meg Tolstoj és Nietzsche és Ernst Renan, én a te útmutatásaidat veszem imádással és hódolattal, következőleg remélem, megértéssel.

Nem tudom elmondtam-e már kegyeteknek, mit irt Chamberlain a Wagner életrajzában. Elmondja, hogy egy társaságba belekeveredett, ahol Wagnerről vitatkoztak. Amikor az ő véleményét kérdezték azt felelte: „Über Wagner disputiert man nicht!“ Ez nagyszerü dicséret, én azt csodálatos, mély hódolattal ve-

szem, geniális kiáradását valamiképen a szép megnyilatkozásának. Und über Christus disputiert man? Nein, über Christus disputiert man auch nicht. Krisztus felett sem disputálunk. Krisztust veszem, Krisztust eszem, belőle szivom azt a fölséget, amelyet az Isten az egész történelembe beleállitott, mint egy kristályáramot, amely körül állnak, ülnek próféták, sibillák, szentek, megbűvölve. S mi szegény epigonok szintén ezt akarjuk. Jaj de fölséges dolog, ha valaki kialakitotta magában ezt a nagyszerü valóságot, ezt a hatalmas, nagyszerü napot kigyújtotta a lelkében. És milyen nagy kár, hogyha ezt valaki elrontotta, elfecsérelte, elbabrálta, csere-berélte, aranyat oda adott cserepekért, üveggyöngyökért. Jaj, de nagy kár! Valaki mondta nekem, hogy mikor a szent áldozáshoz akart menni, a rokona, akinél szállva volt, azt mondja neki: Maga még gyónni megy? Hát maga nem olvasta Zólát? Hát ez igazán a „Borszem Jankö"-ba való. Ilyen felfogás, hogy valaki a szent kereszténységhez még ragaszkodhatik. vagy olyan szerencsétlen és elmaradt firma, hogy még nem olvasta Zólát. Ez úgy-e egy szégyen-

letes dolog! S mit adtak a hit helyett, mit tudtak adni? Valaki azt mondta: Nos savants azok mindent megcáfoltak. Hát Pasteur is a maguk savantsjai közé tartozik?

Az ember fogja meg, amit a szent kereszténységben bir. Fogja meg és hagyja magát vezetni. Ha éli, nem kételkedik; ha kételkedik, nem éli. Fordítsa meg a szöveget, a stilust. Te irni akarsz és a tollat megforditva dugod a tentába. Forditsd meg a stilust: először irj, azután megérted. Ha folyton disputálni akarsz, megzavarodik az egész élet. Az ember olvassa a Szentirást. Azt mondja nekem egy kedves édesanya: „Mióta a fiam a gimnáziumba jár és én mindennap kikérdezem a katekizmust, látom milyen szép és nagyszerü szerkezet ez.“ Ránk férne, hogy akár a katekizmusból is, úgy órákat vegyünk. Az ember oly keveset tud ebből az egész hatalmas sistemából.

Én nagyon jól látom a sokszor elviselhetetlen nehézségeket. Veszek egy olyan szegény asszonyt, aki a férjével nem jól él, de nem tehet róla és aki valahol lent lakik egy kis városkában. A környezetében sem találja meg a lelkiséget, még

a jóbarátok támogatását sem birja. Ez egy kesarves dolog! Mit csináljon egy ilyen asszony? Ha eljön ide és elpanaszolja nekem, azt mondom: A régi keresztény asszonyok nem egyszer pogányoknál voltak férjnél, pl. szent Monika, aki a férjével nem valami nagy harmoniában élt. Mit cselekedhetett, hogy mégis megtartotta magát? Higyjék el, szükséges, hogy az ember keserves világban csináljon magának egy új világot, hogy a házában legyen egy szöglet, ahol azt mondja: ez Istenháza, az én házam. Viszont azok a keresztény nők az ősegyházban, elbozták magukhoz az Oltáriszentséget és a pogány házban volt egy szöglet Krisztusnak. És az a szegény üldözött és uszított asszony azt mondja: nem vagyok otthon, nincs örömöm, boldogságom, de ebben a kis szögletben feltalálom magam, mert annak a tudatára ébredek, hogy egy szent akcióval nem adom meg magam a reakciónak. Kedves, szenvedő hitvesek, a kegyetek házában is legyen egy szeglet, ha csak egy szent kép is vagy a kereszt. Ha ráérnek ott olvassanak délutánonként egy negyed órát, valami lelki olvasmányt, valami jó, szent könyvet.

Ott megpihennek, lelkük keservét elcsitítják, azt a szétszedett, szétbomló lelket egy kicsit magához térítik. Jaj, de jó dolog ez!

Azt mondja szent Katalinnak az Ur Jézus, hogy csak épits magadnak egy cellát a te szivedben. Azt a cellát valahogy meg kell csinálni, a fészket meg kell épiteni abban a házban, amely tövisbokor. A kis madarak tövisbokorban is fészket tudnak rakni. Fészket rakok az én házamban lelkemnek, amely áhitozik, amely siránkozik, amely szeretne repülni, de inkább csak csapkodja a szárnyait. Valami ilyesmit csinálunk, mert az ember, aki folyton keserüségben él, tönkre megy. Nem állhatok jót azért, akinek a lelke örökös keserüségben fulladozik, vagy pedig olyan életet él, hogy igazán kár élnie. Bizonyára vannak itt olyanok, akik rászorulnak az ilyen buzditásra. Eine Welt zur Welt. A világhoz még egy világot, az otthonhoz még egy kis otthont, a tövisbokorhoz egy kis fészket. Az Istenközelség megpihenteti az emberi lelket. Ha az ember Krisztust igy megfogja, hogy örül annak, amit az isteni Megváltó tőle akar; pl. hogy törvény van

annak örüljön az ember, hogyha ez a mérték nagynak is látszik. Azt mondja a zsoltár: „Lelkembe zártam a te törvényeidet, hogy ne eszemmel, hanem szivemen át szolgáljak neked.“ Ha az ember igy fogja meg az isteni Megváltót és az ő szent akaratát érvényesiteni akarja, mégis csak sikerül az élet. Ez olyan fontos dolog, hogy sikerüljön és a zür-zavart az élnitudás bölcsesége váltsa fel.

Nem annyira a fogalmakat, mint a fogalmakon át ezt az érzéket sürgetem. Ha az ember igy érez, okvetlenül gyermekdeden érez. Az istenközelség voltaképpen gyermekdedség. Ha egy ilyen keserü lélekben megvan az a kegyelem: az Isten velem van. Az én jóindulatom annyira van tőlem, mint a karom, elérem, akkor azután megvan bennem a szent gyermekdedség és Isten gyermekeinek szelleme. Ez egy óriási nagy vígasz, erő, bátoritás. Azt mondja szent Teréz: Kell Istentől félni, de még inkább kell szeretni. És akik kicsinyek, azoknak nem kell félni, hogy az Isten nagyon szigorú. De legyünk igazán kicsinyek, hogy a mi Atyánk ne legyen nagyon szigorú. Adjuk át magunkat az Isten vezetésének

és legyünk olyanok, mint a gyermekek, biztosítalak, nem leszünk elhagyatottak. A gyermeknek atyja van és édes anyja. Az árva gyermek nem is gyermek. Az az igazi gyermek, amelynek otthona van. Akinek nincs otthona, annak a lelkén is lesz valami árnyék, valami sajátos beszürönközés, amit az egész életén át megérez.

Az ember az isteni Megváltót úgy vegye, mint aki eljött hozzánk és egészen közel akart hozzánk jönni, legközelebb akkor ér valaki az emberhez, ha szenved. Mikor vagyok én egészen közel valakihez? Akkor, ha ő szenved és én vele érzek. Ha valaki nagyon örül és én is vele érzek, nem olyan közelség, mint ha valaki szenved és én vele vagyok. Miért kellett Krisztusnak szenvedni? Hogy lehetőleg közel jusson hozzánk. Nekünk mindnyájunknak vannak mindenféle szenvedéseink. Szomoru vagyok? Igen. Bajban vagyok? Igen. Hogy szomorkodott az a Krisztus! Mondjuk: édes Jézusom, úgy akarok szomorkodni, mint te. Valaki megvet engem, leköp engem — hogy is volt az édes Jézusom, mikor téged leköptek? Und ich werde durch Mitleid

wissend. Krisztust meglátom, ha vele szenvedek. Ez alatt nemcsak azt értem, hogy részvét, hanem együtt szenvedés. Ha valakit megvádolnak, pletykával rossz hirbe hozzák, az fáj az embernek. Hogy is volt az az Úr Jézussal, mikor az egész tömeg Barabást hivta? A kegyetek szenvedése, szomorúsága, megvettetése és gyötrelme ne legyen tompa szenvedés, hanem adjanak neki formát. Szomorúságom a Krisztus szomorusága, leköpetésem a Krisztus leköpetése. keresztem a Krisztus keresztje. Azt érezzétek, amit Krisztus érzett, azt éljétek, amit Krisztus élt, mert ő az Isten fia kiüresitette magát és engedelmes lett a kereszthalálig. Ha ti igy éreztek, akkor az életeteknek van formája. Ha nem érzed, akkor érc lehetsz, de meg nem olvasztva és üvegfestménnyé nem szinezve. Áldalak Ur Jézus, hogy ezt nekünk elhoztad, hogy nem hagytál magunkra a szenvedésben, hanem azt mondod: jöjjetek, szenvedek én is veletek. Ha szenvedtek, megláttok és ha megláttok, lesz inspirációtok és a kezeteknek finom tapintásaa.

Kedves leányaim, nagyon kérem kegyeteket, fogják ezt jól meg. Krisztus

nem hiába szenvedett. Kellett neki szenvedni. Én is ember vagyok, miattam kellett szenvednie, nemcsak hogy a lelkemet megváltsa, hanem, hogy az életemnek formát adjon. Mi, butább, mint a szenvedés, értelmetlenebb, észszerütlenebb? Ennek az észszerütlen, értelmetlen irracionális termésadatnak kell alakot adni. Lejött Ktisztus, hogy az embereket inspirálja, életművészekké tegye. Ez szent igaz!

Továbbá az isteni Megváltó azért jött, hogy a világot megváltsa. Nemcsak az egyes embereket. Salvator Mundi. A világot. Ezt azért mondom, mert nekünk vannak szociális kötelességeink. Mi akarunk dolgozni azon, hogy a világ jobb legyen, főleg a szociális misszió keretében. Nekünk mindnyájunknak van szociális missziónk. Hogy üdvözöljünk, hogy segítsük a jobb világot, ahol nem az alkohol lesz az ur, nem a vérbaj, ahol a házasságokat jobban kötik, ahol a házassági elválásoknak nem lesz ilyen rémületes száma. Ahol lehet, vegyenek részt a szociális munkában és ne gondolják, hogy ez csak egy csepp, ahhoz a tengerhez, ahhoz a láphoz, amelyet eleven áramok-

kal kitisztitani és termőfölddé változtatni akarunk. Aki valamit tehet, tegye meg. Ne fáradjatok ki, jót téve, kérlek titeket, ne fáradjatok ki. És akármit tesztek, higyjétek el, hogy az szociális misszió, hogy az istení Megváltó becsületét véditek és hogy az óriási nagy kulturmunka.

Kívánom kegyeteknek, hogy úgy beleálljanak az életük rendezésébe és akarjanak jobbat, bizzanak abban, hogy sikerül és imádkozzanak nagyon. Van szent misénk, a krisztus áldozata, vannak kapcsolataink az isteni Megváltóval. Ha gyónni megyünk, Krisztus fogad bennünket, ha bevaljuk bűneinket az istení Megváltó lábához tesszük le terhünket. Ha áldozni megyek, a termet látom, ahol egybegyült a 12 és jaj, egy Judás is volt köztük, bizonyosan az emberi természet örvényeinek a megvilágítására. — Azt mondom, amit Lourdesban mondanak: „Fait, que je vois, fait que je entant!“ Add, hogy hősies ember legyek Uram, mert csodákra senkinek sincsen joga. De ha te engem kiszemelsz a te irgalmadra, akkor egészen a te médiumod leszek, a te szolgád leszek.

Vigyék el magukkal ezeket a gondolatokat és otthon, abban a szent szögletben állitsanak fel számukra egy oltárt és bármi történjék is, ott megtalálhatják magukat, Istenüket és az Ur Jézusnak nagy áldását. Ámen.

VII.

1924. április 16-án reggel.

Kedves leányaim!

Még csak néhány gondolatot: A Isteni Megváltó azt mondja magáról: „Vágyva vágytam megenni veletek a husvéti bárányt.“ Az isteni Megváltó a keblén nevel minket keresztény emberekké és mi vágyva megyünk feléje. Kell vágyódnom az Isten után! A természet vágyódik valamiképpen a nap után, a föld vágyódik a permetező eső után, a Niagara folyó vágyódik menydörgésszerű robajjal a mélység után, az ember pedig vágyódik az Isten után. — Kegyetek, akik it vannak, vágyódnak a fény, az igazság, a jóság, a diadalmas élet után. Krisztus ezt akarja nekünk adni. Mikor a szent áldozáshoz megyünk, ezzel a hittel kell, hogy elébe lépjünk. Uram, mi vagy te? Jóság, tökély? Kérlek, közöld magadat velem, hogy bennem is több legyen a tökéletesség. Mi vagy te? Élet, kenyér?

Kérlek téged, táplálj engem. Tegnap is mondtam: Béna vagyok, add, hogy járjak: vak vagyok, add, hogy lássak; süket vagyok, add, hogy halljak. Vágyvavágyok én is feléd! Nohát akkor találkozunk ketten a szent áldozásban.

Krisztus, mikor a szent áldozatot rendelte, mit csinált? Kötényt kötött, a tálba vizet öntött és kezdte mosni tanítványainak lábait. Ti azt mondjátok, hogy Mester és Ur és igazatok van, mert az vagyok. Ha tehát én, a mester és ur annyira megaláztam magamat, hogy a ti lábaitokat mosom, nektek is meg kell magatokat alázni.

Szent áldozás! Mikor az ember a szent áldozáshoz megy azzal az alázattal kell járnia, hogy akár az utolsó koldusnak is kész volna megmosni a lábát. A szent áldozásban az ember megalázkodik az Isten fölsége előtt, megsemmisül előtte. Szent áldozás Krisztusnak olyan finom, lelkes megérintése. Mint ahogy a fém a tűzzel való érintkezés által megolvad, úgy az emberi lélek a Krisztussal való érintkezésben megolvad, viaszlágyságúvá válik. Ez szebb, mint a Wagner indulója, szebb, mint akármiféle opera. Töltekez-

zenek ezekkel a gondolatokkal és akkor több szellem és lélek lesz kegyetekben.

Mi az áldozás? Krisztussal való találkozás, erős hitnek, szeretetnek közlése, lélekadás. — Boruljunk le az isteni Megváltó előtt és mondjuk: Uram, azért jöttem, hogy téged vegyelek, add meg nekem azt a békés megértést, hogy téged jobban megismerjelek, hozzád mindörökre ragaszkodjam, a te szándékaid szerint járjak, főleg a te lelki békédet önmagamban kifejlesszem. S én viszem azt megammal, ki a világba, a piszkos világba, a zűr-zavaros világba. Viszem a lélek harmóniáját. Hadd lássa a világ: ez egy lélek, amely szól, lélek, amelyben Isten lakik. Aki így áldozik, az áldozik igazán.

VIII.

1923. december 20.

Krisztusban kedves leányaim!

Minek volna a földi vágy, hogyha nem volna reményünk. hogy az teljesüljön és minek volna maga a remény, hogyha nem volna biztos tudatunk. megnyugvásunk, hogy amit remélünk, az majd megvalósul és minek volna advent, a népek nagy vágya, hogyha nincs karácsony a népek vágyának szent teljesülésére. Ha én Betlehem felé megyek, a régi mult egy nagy vágy alakjában, pünkösdi szelével, prófétai szelével arrafelé terel engem. Vágyódunk. mert kell azt a jobbat, szebbet, nemesebbet lefoglalni a lelkünk számára. Mikor azután Betlehembe érek, látom azt a gyermeket, az Isten gyermekét, felém lehel a barlang, de nem a dobsinai jeges lehellettel, hanem az örök szeretet lehelletét csapja arcomba: itt vagyok, érted jöttem; itt vagyok, remélj bennem és nyugodjál meg bennem, bízzál bennem. Következőleg a betlehemi barlang a reménnyel, az idők teljességének reményével, a beteljesült reménységgel

van kibélelve, szent vágyakkal, de egyszersmint egy fölséges, megnyugtató tudattal: itt megpihensz!

Ebben a meditációban fel akarom a lelkemet buzdítani, szárnyra segíteni, hogy ebben a lemángorlott környezetben egy fölséges, hatalmas reményre tegyünk szert, hogy a reményt, a keresztény reményt fogjuk le a mi törekvéseink számára, hogy az vigyen minket. És az isteni Megváltó, akinek evangeliumában a hit aláhúzva nyomósítva van, arra építi fel a kegyelem rendjét, a szent reményt és a szeretetet. Mi azt reméljük, amit álmodni sem lehetett volna, mi azt reméljük, amit elképzelni sem lehetett volna, mert a Szentírás mondja: amit szem nem látott, amit fül nem ballott és amit az ember lelke nem is sejt, azt készíti elő számunkra az Isten, A mi reményünk nem az, hogy majd csak keresztvergődünk a világon, hogy valamiképen majd csak boldogulunk. Ez nem keresztül tény remény. Én remélem, hogy majd istenülök. A kő nem lehet állat és növény, a növény nem lehet állat és az állat nem lehet ember és az ember nem lehet Isten; és a világ nem isteni, hanem

nagyen is fizikai és kegyetlen . . . Mikor én azt mondom, hogy reményem van, keresztény reményem, ez azt jelenti hogy én istenembernek indulok. Belémadja Isten azt a hitet, hogy ő maga lesz az én sorsom, az én jutalmam, az én tartalmam, az én segítségem, hogy nekem isteni életem lesz. Ezt az istenülő életet kegyelmi életnek hívják. Kegyelmi élet! Annak más levegője van, napsugara van, annak másképpen bazirozott útjai vannak, annak egyensúlyozott ethikája van, annak fölséges, keresztény, napsugaras élete van. Jaj Istenem, igazán? Ebbe a lestrapált és lerongyolódott világban ilyen nagy mondásokat röpiteni nem vakmerőség-e? De hiszen minden keresztény embernek erre kell esküdni. Mi lehetne egyéb az én reményem, minthogy én isteni életet tudok élni. Az Isten, amikor bennünket a kegyelem rendjébe állított bele, nekünk olyan perspektivákat nyitott, amelyeket a Szentírás így hív: az Isten gyermekeinek a távlata, az örök életnek a távlata, az örök dicsőségnek a távlata, hatatlansággal telített reménység és ezt nevezem én istenülésnek. Következőleg a Szentírás

igenis ezt mondja, hirdetí, hogy az embernek nemcsak természetes, hanem természetfeletti isteni életre van szüksége. Mikor én hiszek az Istenben, akkor nekem egy olyan szellemi-lelki világom van, amely egyáltalában minden tudományt, minden természetes ingert is felülmúl. Mikor én hiszek az Istenben, akkor nekem egy egészen más miliöm van, akkor nekem kapcsolataim vannak az Istennel, akkor nekem fölséges magaslataim vannak, amelyek felé megyek. Mert igaz az, hogy én nem mehetek fel a holdba, még kevésbé mehetek fel az állócsillagokba, éppen úgy nem lehet a természetes embernek arra a szellemi-lelki magaslatra szert lenni, amelyet az Isten nekem ad hitben.

Megfogom azt, amit az Isten hitben ad és azt reményeim számára lefoglalom. Másrészt az ember érzi, hogy ő képtelen nemcsak a krisztusi életre, hanem a közönséges természetes törvénynek a megtartására. Sajnos, így van: Senki sem élhet úgy, hogy az egész törvényt mindenben megtartsa, kegyelmi élet nélkül. Mennyi a gyarlóságunk, a tehetetlenségünk, a szenvedélyünk, az az elfo-

gultág, amely, amely mint a köd szállja meg az ember lelkét. az a megtévesztő felfogás, az az embert lehangoló és erőtlenítő nézet, az a túlzott divatkultura kultura, mely annyi fáradt lélek lehelletével van telve. Hisz kultura alatt azt értem, hogy abban annyi beteges, fáradt, állati embernek a lehellete van összesűritve; fáradt levegő. Hogy az ember ebben a levegőben higyje, hogy ő tiszta lesz, világító ember lesz, mindent megtart a törvényből, ez egy olyan irrealitás lenne. Hogy az ember elérje azokat a fokokat, a halhatatlanságot, az isternünülést ezzel a természetes lélekkel, ki van zárva. Most jön felém a szent remény; az Üdvözítő és mondja: én leszek veled, én inspirállak téged, az én véremet átömlesztem beléd. Higyj nekem, add át magadat nekem! Mint egy Grállovag, aki erősen ül a nyeregben, olyan az ember, aki erősen él a reménnyel. Mert a nagy erkölcsi feladatokat csak Grál-lovagok vitézségével lehet csak megközelíteni is, hát még kikűzdeni. Szent remény! Belül kell ez a remény. A betlehemi barlang és a szent kereszténység telítve van ezekkel a helyzetenergiákkal,

ezekkel a lelkeket támasztó és emelő erőkkel. Folyton azt kell hinnie annak, aki igazán remél: én nem vagyok képes rá! Hányszor hallják: nem lehet keresztényen élni. Kegyetek is azt mondják! nem lehet! De az Isten erejével lehet; magunkat véve nem lehet, de az Isten erejével, inspirációjával lehet. Nekem tehát azt kell gondolnom: csak veled, csak általad és benned Uram. Végleges tehetetlenségem ett vibrál az én reményemben. Ezek minket igazán vallásos érzésekkel átjáró fölséges erények.

Hogy kegyetek hogyan gondolkozzanak erészben, azt egy példával világítom meg: 4—5 évvel ezelőtt egy hindu keresztény misszionárius elment Tibetbe. Ott halálbüntetés alatt meg van tiltva a kereszténységet hirdetni. Kétszer megbüntették, harmadszor halálra ítélték. S milyen halálra! Van ott egy rémséges verem: fönt szűk, lent pedig kiszélesedő és mély, Ebbe beledobták és elzárták a kijáratot úgy, hogy semmit sem látott, de valamit érzett; hogy ott csupa hulla hever; mindazok, akiket már előtte bedobtak oda és akik ott rothadtak el. Képzeljék el ezt a rettenetes muliőt. Mi-

lyen kétségbeeséssel és iszonnyal van tele ez a barlang, ahol az emberek elevenen meghalnak és holtan ott másokat is halálra ijesztenek. Ha valaki oda bekerül, onnan nem lehet kijönni. Én innen ki nem szabadulok! De az illető mégis kiszabadult. Éjjel hallja, hogy valaki kinyitja a vasajtót, lekiált és leereszt egy kötelet, az övére köti és felhúzza, aztán eltűnik. Ki volt az, a misszionárius nem tudta meg soha. Ő azután elmenekült. Ha valaki egy ilyen rettenetes verembe van, érzi: én nem birok innen kijönni a magam erejével. Én magam nem tudok az égbe jutni, mert én a földön vagyok, egy rettenetes veremben, rothadó emberek közt és el van szakadva az inam, nincs hatalom, hogy innen szabaduljak. Ez a végleges belátás, hogy az ember nem bir az égbe menni és mégis megfogja az eget. Ha az ember akármit csinál, ha megfeszül is, akkor sem segíthet magán, de mégis hiszi, hogy az Isten megsegíti. Ez a keresztény remény! Szóval az ember bele van kapcsolva a végtelen Istenbe, az édes Üdvözítő szívébe és azt mondja: Én nem birom, nem birom; de általad birni fogom. A misszi-

onárius esete, akiről az előbb szólottam, megmagyarázza, mit jelent az, amit az apostol mond; remény ellen remélj! Hogy az ember, mikor teljesen tehetetlen a nagy és fölséges problémákkal szemben, hogy mégis azt mondja: nem én, hanem Ő. Bennem őáltala ez sikerül nekem. Kell magunkat avval a kötéllel körülkötözni és kell azzal a még el nem törött kezünkkel iparkodni megfogni azt a kötelet, hogy segítsen minket ki, nem a mi erőnkből, hanem az isteni hatalom és kegyelem erejével.

Hol kellene az isteni reményt annyira kultiválni, mint éppen a világban, ahol az ember annyi tehetetlenséget lát, ahol minden leint és azt mondja: ne bizzál.

Kedves testvéreim, azt a szent reményt el ne felejtsük! Hogy a világ egy nagy verem, hogy körülöttem sok a feloszló hulla, mégis megfogom azt a szent és fölséges Istent és azt mondom: Téged pedig Uram el nem eresztelek. Ez egy óriási nagy erő, a mélységből felhangzó impulzus. Most megtaláljuk a kellő hangulatot, hogy a betlehemi barlang előtt leboruljunk és azt mondjuk: édes Jézusom, az a nagy Isten, aki olyan messze

van — értem az ő tökéletességét és fölségét — az megtestesült benned, lejött abból a fölségből, abból a magaslatból, ilyen közel hozzánk, megtestesült, testvérünk lett, valaki, aki úgy megért minket, aki úgy biztat minket, akihez, ha van a földön valaki, hát kozzá kell bizalommal lennünk. Hogyha a sötétben, amely a tehetetlenségem sötétsége, látom a te csillogó gyermekszemedet, látom a te felém kiterjesztett kis kacsóidat, akkor érzem, hogy van végtelen Istenem, akiben reménlhetek, akkor érzem, hogy a betlehemi barlang előtt olyan mélységes imádatba merülök, mert elgondolom, hogy az a végtelen Isten a cherubok szárnyain jár, hogy amit ő igért, azt megtette, a fiát adta ide zálogul. Ebben a betlehemi barlangban az én reményem olyan édesen alázatos lesz, mert érzem, hogy kicsi vagyok, azokkal a nagy doldokkal szemben, melyeket az Ur elém tűzött. De bízd magadat az Urra, majd ő megsegít és az apostol szerint, aki kezdte bennetek a jót, majd az be is fejezi.

Ez a szent remény nem parazita remény, nem tehetetlenség, hanem egyszersmind egy engem sarkaló, nekem

aláfűtő, alágyújtó érzés és szenvedély. Mert én érzem, hogy nekem magamnak kell evvel a velem cooperáló Istennel működnöm, nekem kell vele imádkoznom, vágyódnom, bánkódnom, nekem magamnak kell az ő kegyének forrásaihoz elmennem. De biztat, hogy célt érek, ha lemondok bűneimről. Ha az életem egy fa, melyet a szenvedélyek fejszéje levágott, mindegy — a fának az a reménye, hogy ismét kihajt. Ez a hajtóerő az Isten kegyelme, biztatás, hogy ne hagyjam el magamat. Ha a barlanghoz ilyen érzésekkel mennek, gondolják el, mit akar az isteni Megváltó azért, amit ő nyújt és ad. Nem akar gazdaságot, mert szegény és nem akar dicsőséget, mert van neki más dicsősége. Mit akar tehát? Nem is a lelkemet akarja, hanem mit akar? Akarja bűneimet, akarja a lelkem terhét, ezt akarja. A lelkem aggodalmát, a bizonytalanságát a végtelen Istennel szemben a lelkem gyötrelmét, a lelkem bajait. Igaz ez, szent igaz! Az isteni Megváltónak nem adhatok mást, minthogy bűneimeimet adom oda, aggodalmaimat adom oda. A régi magyar ének szerint: legyen neki bundácskája,

csizmácskája . . . Én mindazt a minust odaadom neki. Ő azért jött, hogy bennem béke legyen. Milyen csodálatos kinyilatkoztatás így a betlehemi barlang!

Ha az ember az Ur Jézus szenvedéseit veszi és elgondolja, hogy nem kell neki más, mint a lelkem kinja, a lelkem aggodalma, — ezt adjam neki, ezt elviszi és eldobja és teszi belém éppen mindennek az ellenkezőjét. Ez által leszek igazán ember, aki a Krisztus reménységeinek a gyökeréből fakad, aki a nagy bizalmatlanságot amellyel a világ telítve van, valahogy szétszórja és azt mondja: légy nyugodt, bízzál bennem, én nagyon közel jöttem hozzád, iparkodjál te is közel jutni hozzám. Szebb karácsonyi ajándékot, téged boldogítóbb kriszkindlit nem adhatok, mint azt, hogy dacára, hogy gyenge és kűzdő vagy, nálam megnyugszol és végleg megpihenhetsz és megerősödöl. A keresztedet el is birod vinni, úgy, hogy az nem akasztófa, hanem az örvényen keresztülvezető híd legyen az örök birodalomba. Az Uristennek ezt a nagy kegyelmét, ezt a nagy kriszkindlijét kivánom kegyeteknek mindnyájunknak.